№ 293 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזשער טאַגעבלאַט

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פּיעטריקאווער 16. פיליאלן: פון ... 57, פון ... 47

21-סטער יאהרגאנג || 17 grudnia 1928 r || מאנטאג, ד׳ טבת תרפ״ט

ארויב-מארד, צי א מארד אויפ׳ן סעקסועלען באדען?

פאליציי אויף די שפורען פון מיכאל קרול׳ס מערדער

היינט קומט פאר די לויה פון׳ן ערמארדעטען

(—) דער גרויזאמער מארד פון יונ-ישען הויז-בעזיצער מיכאל קרול פון זאַוואַדזקא 36, וואס איז אויסגעפיהרט געווארען שבת צו נאכטס, האט אין שטאט געמאכט א געוואלטיגען רושם. וואו מען געהט און שטעהט, רעדט מען וועגען שרעקליכען מארד. די בעפעלקערונג, וואס האט זיך נאך גישט בערוהיגט נאך דער גרויזאמער רציחה פון פאר-פאלק מישער, איז זעהר אויפגעבראכט פון פרישען שרעקליכען מארד און ווארט מיט אונגעדולד, אז די מאכט זאל אויסגעפינען דעם פערברעכער און איהם געבען זיין פערדינטע שטראף.

מיכאל קרול, דער נייער קרבן פון מענשליכער בעסטיאליטעט, איז געוועזן איינער פון די אנגעזעהענסטע בעלי-בתים פון אונזער שטאט, הגם ער איז טיין נעוועזן איבער די זיבעציג, איז ער נאך געוועזן געזונט זשוואווע און לעבעדיג און, ווי מען גיט איבער, האט ער זיך אפילו געקליבען חתונה צו האבען.

היינטיגעס יאהר האט דער ערמארדעטער קרול פערבראכט א געוויסע צייט אין אויסלאנד און בעת זיין אפוועזענהייט איז געוועזען רזשאנדצע פון הויז א געוויסער וויטאלד דאנקאווסקי, וואס האט זיך געשדכנ׳ט צו קרול׳ס דינסט וויקטאריא קוקולסקא און פלעגט אפט אריינקומען אין קרול׳ס וואוינונג. ווי

דער סטרוזש פון הויז

גיט איבער, איז קיינער צו דער דינסט, חוץ דאנקאווסקי׳ן נישט געקומען. אבער די שכנים גיבען איבער פערקעהרט, אז מען פלעגט אפט צו דער דינסט זעהען אריינגעהן פערשידענע פערשוינען.

אויך די בעלי-בתים פון הויז, וואו קוקולסקא האט געדינט איידער זי איז צוגענומען געווארען ביי קרול׳ן, די פא-מיליע וואיטינסקא פון גדאנסקא 31א, ערקלערען, אז הגם זי איז געווען זעהר אנ׳עהרליכע און אנ׳ארענטליכע,

פלעגט צו איהר קומען עפעס מאדנע מאנספערשוינען

איינמאל איז צו איהר געקומען איינער א יונגערמאן מיט זעהר אנ׳אינטעליגענט אויסזעהן, וואס האט זיך עפים נישט געפאסט פאר דער געזעלשאפט פון א דינסט. די ווירטין וואיטינסקא האט די דינסט אויפמערקזאם געמאכט, אז זי זאל זיין פארזיכטיג מיט די מאנסלייט, אבער ווייניג בפטבע

א לייכטזיניגע פרוי

האט זי אויף דער ווארנונג קיין אכט נישט געלעגט און יעדען גלויבט אויפ׳ן ווארט. דערביי איז זי געווען זעהר א נייגעריגע. אלץ האט זי געוואלט וויסען, מיט אלץ זיך פעראינטערעסירט און אומעטום אריינגעשטעקט די נאז.

די אויספארשונג פונ׳ם שרעקליכען מארד איז נאך אין פולען גאנג. צוליב׳ן גאנג פון דער אויספארשונג קאן מען נישט אנגעבען אלע פרטים פון מארד. מען מוז זיך דעריבער בעגנוגענען מיט

סברות

וואס לייגען זיך אבער שטארק אויפ׳ן שכל און וואהרשיינליך וועט דער אויספארשונגס-אמט אין משך פון היינטיגען טאג שוין אויפקלערען דאס געהיימניש.

ווי בעקאנט, האט מען ביים ערמארדעטען אין וועסטען-טעשעל געפינען דעם גאלדענעם זייגער, א גאלדענע פארט-סיגאר א.א. זאכען. דעמזעלביגען האט מען אין שטוב נישט געפינען קיין שפורען פון א רויב-מארד. עס האט זיך דעריבער געלעגט אויפ׳ן שכל די סברא, אז מען האט דא צו טון מיט

א מארד אויפ׳ סעקסועלען באדען

מען קאן אבער אויך אננעמען א צווייטע סברא, אז דא איז לכתחילה געפלאנט געווארען א רויב-מארד און צו דעם צוועק האט דער מערדער אונשעדליך געמאכט די דינסט, אנ׳שיכור׳נדיג זי מיט עפיס א געטראנק.

די דאזיגע סברא בעקרעפטיגט פאלגענדער אומשטאנד. בעת קרול׳ס איידעם ה׳ שעוועלער האט דער ערשטער אויף דער מעלדונג פון די שכנים מארקאוויטש און קייזלעכמאן, אז די טיר פון קרול׳ס וואוינונג שטעהט אפען, ענטדעקט דעם גרויזאמען פערברעך און ארויסגערופען די שטעטישע פאגאטאווע צוזאמען מיט דער אויספארשונגס-מאכט, האט דער פאגאטאוויע-דאקטאר פעסטגעשטעלט דעם טויט פון ערמארדעטען קרול. דאנעגען די דינסט, האט דער דאקטאר פעסטגעשטעלט, לעבט און איז בלויז פער׳שכור׳ט. דערויף איז די פאגאטאוויע אוועק. דאן איז אנגעקומען

פראקוראר שמידט

און ער האט פערלאנגט מען זאל ארויסרופען א צווייטען מאל די פאגאטאוויע, ווייל עס ווייזט איהם אויס, אז די דינסט איז נישט בלויז פער׳שכור׳ט, נאר אויך פער׳סמ׳ט. עס איז ארויסגערופען געווארען די

פאגאטאוויע פון „לינת הצדק״

מיט וועלכער עס איז מיטגעקומען דער פארזיצענדער פון דער פאגאטאוויע ביי „לינת הצדק״ ה׳ יאקוב שטערן. דער דאקטאר האט אויסגעפומפט ביי דער דינסט דעם מאגען. אויב די אנאליזע פון דער אויסגעפומפטער פליסיגקייט זאל בעווייזען, אז דאס איז געווען עפים א נארקאטיק, דאן איז נישט אויסגעשלאסען, אז מיר האבען דא ווידער אמאל צו טון מיט א רויב-מארד. דערויף ווייזען אויך די שפורען, וואס מען האט געפונען ביי דער ביורקא, וועלכע מען האט געפרובט צו עפענען. נעבען דער ביורקא זאל מען אויך האבען געפונען

א דלוטע

ארום 3 בייטאכט האט די דינסט צוריקבעקומען דאס בעוואוסטזיין. זי איז אפגעפיהרט געווארען אין אויספארשונגס-ארעסט, וואו זי איז אויסגעהערט געווארען, אבער

דעם נאמען פונ׳ם מערדער האט זי נישט געוואלט אפגעבען

מען [illegible] אבער ביי איהר געפונען ליבעס-בריף מיט דער אונטערשריפט „סטעפאן״. דעם דאזיגען נאמען האט די דינסט אויך ארויסגערעדט תיכף ווי זי האט צוריקגעווינען דאס בעוואוסטזיין, גאנץ אונשולדיגערהייט, נאך נישט וויסענדיג, וואס דא איז פארגעקומען.

ערשט דערנאך, אז זי האט דערזעהען קרול׳ס טויטען קערפער, האט זי זיך א לאפ געטאן מיט די ווערטער: „אנ׳אומגליק!

איך בין אריינגעפאלען!״

דער דינסט׳ס קוקולסקא׳ס א חבר׳טארין, א דינסט פון זעלבען הויז, מאריאנא פוטקא און אויך דער זשאנדצע דאנקאווסקי געפינען זיך כסדר אין אויספארשונגס-אמט, וואו זיי ווערען אויסגעהערט. די דאזיגע

„קאלעזשאנקע״

גיט אן, אז זי קען גענוי דעם פערשוין, וואס פלעגט קומען צו דער קוקולסקא, און וועלכען זי האט אויך געזעהן עטליכע מינוט פריהער פאר׳ן מארד.

* * *

(§) די אויספארשונג ארום דעם גרויזאמען מארד ווערט געפיהרט זעהר ענערגיש. עהערנעכטען א גאנצע נאכט ביז 7 פריה איז געמאכט געווארען אנ׳אבלאווע אין אלע פערשידענע מקומות און מלינות, וואו עס קומען זיך צוזאמען די העלדען פון דער אונטער-וועלט. 4 פערזאן זענען פערהאלטען געווארען. אויף איינעם פון זיי איז דא א זעהר שטארקער פערדאכט. ער קאן בשום אופן נישט געבען קיין ערקלערונגען, וואו ער האט זיך געפונען אין קריטישען מאמענט, ווען עס איז פארגעקומען דער מארד. נעכטען זענען שוין איינינע פון זיי אויסגעפארשט געווארען.

* * *

(—) נעכטען נאכמיטאג זענען ארויסגערופען געווארען צום אויספארשונגס-ריכטער די ערשטע עדות, וואס האבען בעמערקט די אפענע טיר פון קרול׳ס וואוינונג. דאס זענען דער בעקער-געזעלען סענדער, דער קרעמער מארקאוויטש און דער בלעכער רייכמאן. אויסערדעם איז אויך אויסגעהערט געווארען דעם ערמארדעטענ׳ס איידעם שעוועלער. דער זשאנדצע דאנקאווסקי און די חבר׳טע פון דעם ערמארדעטענ׳ס דינסט מאריאנא פוטקא זענען נעכטען אוונד בעפרייט געווארען, ווייל עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער פערדאכט געגען זיי האט נישט קיין גרונד.

די ווייטערדיגע אויספארשונג איז אין פולען גאנג און ס׳איז צו האפען, אז נאך היינט וועט דער געהיימניספולער מארד אויפגעקלערט ווערען.

געפאלמעסטער הערצטער זיך ער-מארדעטען אין טהרה-הויז

(נ) ווי ה׳ שעוועלער, דער איידעם פון טראגיש-אומגעקומענעם מיכאל לייב קרול, גיט איבער, האט דער ערמארדעטער ביי זיך אינגאנצען נישט געהאט קיין געלד. בכלל איז ער לעצטענס געווען געקוועלט אין מזומנים און האט זיך געבארגט געלד ביי זיינע נאהענטע. 15 מינוט פאר דער ערמארדונג איז דער אלטער קרול געווען ביי איהם אין דער וואוינונג.

די פאליצייאישע מאכט האט די וואוינונג פון ערמארדעטען פערזיגעלט.

דער געפאלמעסטער קערפער פון ערמארדעטען איז נעכטען 8 אווענד איבערגעפיהרט געווארען פון פראסעקטאריום אין טהרה-הויז ביים בית-עלמין.

היינט 12 וועט פארקומען די לויה פון טהרה-הויז. צו דער לויה ווארט דעם ערמארדעטענ׳ס איידעם פון בערלין און אנדערע קרובים פון אויסלאנד.

דעם 15 ד. ח. איז אין עלטער פון 72 יאהר טראגיש אומגעקומען אונזער הייב-געליבטער פאטער, שוויגער-פאטער און גרויס-פאטער

נ״ע

מיכאל קרול

לאנגיעהריגער לאדזשער בירגער.

די לויה קומט פאר היינט, מאנטאג 12 אזייגער מיטאג פון טהרה-הויז, וועגען וואס עס טיילען מיט אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע

די טיפטרויערנדע פאמיליע

עס ווערט געבעטען נישט אפצוגעבען קיין קאנדאלענץ-וויזיטען.

נ״ע

בלב נשבר אנו מודיעים על דבר אסוננו הגדול שקרה לנו בהלקח מאתנו אחרי מחלה כבדה וממושכה האיש הישר באדם מנכבדי עירנו החסיד המפורסם מו״ה

חיים זאב (וואלף) קאפעלושניק ז״ל

בשנת השבעים ושתים לימי חייו. הלויתו למנוחת עולמים תהיה היום יום ב׳ ויגש בשעה 12 ממעונו רחוב קילינסקי (ווירזעווסקא) 44

המתאבלים: אשתו, בניו, בתו, חתנו, כלותיו, נכדיו ומשפחתו.

גרויסע באהן-קאטאסטראפע הינטער קאליש

15 װאגאנעס צושמעטערט. — 8 טױטע. — 15 פערװאונדעטע

די קאנפערענץ פון יודישע בעקער אין װארשא

די קאנפערענץ פון יודישע בעקער אין װארשא

װ א ר ש א. (טעלעפאניש) נעכטען האט זיך אין װארשא געעפענט די קאנפערענץ פון די יודישע בעקערס אין פױלען. אנװעזענד זענען 600 דעלעגאטען פון 200 שטעט.

אלס פרעזעס איז אױסגעװעהלט געװארען דער לאדזשער בעקער ה' ראטענבערג און אין פרעזידיום זענען צװישען אנדערע אריין די ה"ה פאקולא און שקלאוש פון לאדז.

און דער פערמאנענט-קאמיסיע איז פון לאדז ארײן ה' ל. װ. פינגערהוט.

דער פארשטעהער פון די אמעריקאנער יודישע בעקער ה' מארמארשטײן האלט א קורצע בעגריסונגס-רעדע, אין װעלכער ער ערקלערט, אז די אמעריקאנער יודישע בעקערס איז זעהר נאהענט דער גורל פון די יודישע בעקערס אין פױלען און זײ װעלען זײ אונטערשטיצען מיט אלע מיטלען אױסצוהאלטען דעם קאמף פאר דער עקזיסטענץ.

די קאנפערענץ שיקט דאן א בעגריסונגס-דעפעשע צום מלוכה-פרעזידענט, צום מארשאל פילסודסקי און צום פרעמיער בארטעל און דאן בעגריסען דעם צוזאמענפאהר אונזש. משערניא-קאװ, חיים ראסנער, דער פארשטעהער פון קאאפעראטיװען-פערבאנד ה' פרא-װאלסקי און דער לאדזשער דעלעגאט ל. װ. פינגערהוט. ה' פינגערהוט דערצעהלט אז דער איצטיגער װירטשאפטס-קריזיס האט אין לאדז ה' ראפאלסקי איז א געװ. בעקער-געזעלען, װעלכער האט מיט איהם און די יונגע יאהרען צוזאמען געארבעט ביי דער ביים. איצט האט ראפאלסקי בעקומען די מאכט און ער רודפ'ט זעהר שטארק די יודישע בעקערס. פיל בעקערייען אין לאדז און פאװיאט זע-נען שוין געשלאסען געװארען און נאך צעהנדליגער יודישע משפחות דראהט א רואין צוליב דער גזירה פון מעלאנזשיזירען די בעקערייען.

דער סעקרעטאר פון װארשאװער יו-דישען בעקער-פעראיין ה' װיידענפעלד האלט א לענגערען רעפעראט װעגען דער לאגע פון די יודישע בעקערס און ער װייזט אן אויף דעם מורא'דיגן חורבן אין יודישען בעקער-פאך צוליב דער גזירה פון מעלאנזשיזאציע. פיל בעקע-רייען, װאס געפינען זיך אין קעלערס, זענען שוין פערמאכט געװארען. הונ-דערטער יודישע נפשות, װאס האבען זיך ביז איצט מפרנס געװען פונ'ם פאך, געהען איצט אוים פון הונגער. דער רעד-נער װייזט או, אז אויך אין אויסלאנד פיהרט מען א קאמף פאר היגיענישע בעקערייען אבער דארט שליסט מען נים קיין אלטע בעקערייען, מען גיט נאר נישט ארוים קיין נייע ערלויבנישען פאר בעקערייען אין א קעלער. די אלטע אבער װערען נישט געשלאסען. מעלאנזשיזירען די בעקערייען איז טאקע גאנץ גוט, אבער די רעגירונג דארף געבן קרע-דיט די בעקערס, אז זיי זאלען קאנען איינאָרדנען אזעלכע בעקערייען.

דאן רעדען די דעלעגאטען פון דער פראװינץ, אלע געבען אפ זעהר טרויע-ריגע בילדער.

די זיצונג האט זיך פארצויגען ביז שפעט אין דער נאכט און װאהרשיינליך װעט די קאנפערענץ נאך דויערן מארגען א גאנצען טאג.

גרויסע באהן-קאטאסטראפע הינטער קאליש

ק א ל י ש. (טעלעפאניש) נעכטען אװענד איז 40 קילאמעטער פון קאליש פארגעקומען א גרויסע באהן-קאטאס-טראפע. א משא-צוג, װעלכער איז גע-גאנגען פון קאליש קיין פויזען, האט זיך צוזאמענגעשטויסען מיט א צווייטען משא-צוג, װאס איז געלאפען אין דער געגענגעזעצטער ריכטונג.

דער רעזולטאט פון צוזאמענשטויס איז געװען א שרעקליכער. 15 װאגאנעס זענען צושמעטערט געװארען. עס זענען דא 8 טויטע און 15 שװער און לייכט-פערװאונדעטע.

באלד נאך דער קאטאסטראפע איז אנגעקומען א סאניטאר-צוג פון לאדז און פון פויזען.

עס װערט געפיהרט אן ענערגישע אויספארשונג װעגען די סבות פון דער קאטאסטראפע.

א יוד זאל װערען מיניסטער אין אמעריקא

יוליוס ראזענװאלד קאנדידאט אין מינ.-קאבינעט פון פרעזידענט הובער

נ י ו - י א ר ק (יט"א) דער בעקאנטער פובליציסט פרעדעריך װייץ, װעלכער איז אויסגעצייכענט אינפארמירט אין די רעגירונגס-ענינים פון אמעריקא, טיילט מיט אין דער אמעריקאנער פרעסע, אז פרעזידענט הובער, בעטראכטענדיג דעם צוזא-מענשטעל פון זיין מיניסטארען-קאבינעט, האט בדעה צו נאמינירען יוליוס ראזענ-װאלד אלס מיניסטער.

יוליוס ראזענװאלד איז איינער פון די פאפולערסטע יודישע פערזענליכקייטען אין אמעריקא. לעצטענס האט ער געשפענדעט 5 מיליאן דאלאר פאר דער יודישער קאלאניזאציע אין סאוויעט-רוסלאנד (די רעד.)

געשענדעט א יודישע שוהל אין בעסאראביען

ספרי-תורות צוריסען און בעשמוצט. — אינערן-מיניסטער פאדערט אדורכצופיהרען אן ענערגישע אויספארשונג

ב ו ק א ר ע ס ט (יט"א) אונבעקאנטע כוליגאנעס האבען געשענדעט די יודישע שוהל אין בעסעראבישע שטעטיל לואווא. זיי האבען אין דער שוהל צוריסען די ספרי תורות און זיי בעשמיצט.

דער אינערן-מיניסטער האט פעראָרדענט תיכף אדורכצופיהרען א שטרענגע אויספארשונג, מאכענדיג פעראנטװארטליך די ארטיגע מאכט פאר'ן רעזולטאט פון דער אויספארשונג.

אין זיין פעראָרדנונג בנוגע דער אויספארשונג זאגט דער מיניסטער, אז עס איז אונמעגליך אז אין א קליין שטעטיל זאל די מאכט נישט קענען קומען אויף די שפורען פון די מערדער און דעריבער זענען די ארטיגע מאכט-ארגאנען פער-אנטװארטליך פאר'ן ערפאלג פון דער אויספארשונג.

אלע מאנדאטען צום סענאט אין רומעניען

האט בעקומען די רעגירונגס-פארטיי

ב ו ק א ר ע ס ט (ספ.) דער רעזולטאט פון די היינטיגע װאהלען צום רו-מענישען סענאט איז פאלגענדער:

אלע מאנדאטען צום סענאט האט בעקומען די רעגירונגס-פארטיי. די אנדערע פארטייען האבען נישט בעקומען קיין איין מאנדאט.

שרעקליכע אויטא-קאטאסטראפע אין זגיערוש

אויטאבוס-פאלט אריין מיט דער גאנצער קראפט אין א רעסטאראן און מאכט אן א מורא'דיגען חורבן

איין קריסטליכע פרוי דערהרג'עט און א צװייטע פערװאונדעט

(§) אין זגערוש איז נעכטען פארגעקומען אן אויסערגעװעהנליכע אויטאבוס קאטאסטראפע. זיבען אװענד איז ארורכ-געפאהרען דורך זגערוש א פלאצקער אויטאבוס מיט בהמות פאר'ן לאדזשער שעכט-הויז. צוקומענדיג צו דער רעס-טאראציע אויף לענטשיצקא 24 האט דער שאפער געװאלט אפשטעלען דעם אויטא און אריינגעהן עפים איבערבייסען אין דער רעסטאראציע. ער האט דאס אבער געטאן אזוי אונגעשיקט, אז דער אויטא איז ביים האמעװען ארויף מיט דער גאנצער קראפט אויפ'ן טרא-טואר און איבערגעפאהרען צװיי קריסט-ליכע פרויען, װעלכע זענען זעהר שװער פערװאונדעט געװארען. דער שאפער איז דערביי געװארען זעהר צומישט און פער-לוירען די אריענטאציע. דער אויטא האט זיך דאן מיט'ן גאנצען אומפעט אנגע-שטויסען אין דער מויער פונ'ם הויז, װאו ס'געפינט זיך די רעסטאראציע. די װאנט איז צופאלען. פונ'ם שטאָרקען זעץ איז צובראכען גע-װארען די װאנט און דער אויטא איז אריין אין דער רעסטאראציע. צװישען די געסט איז געװארען א געװאלדיגע מהומה. עס איז תיכף אנגעקומען פא-ליציי און די פאגאטאװיע.

איינע פון די פערװאונדעטע פרויען א געװיסע קװיאטקאװסקא איז געשטאר-בען אונטער די הענד פון דאקטאר. די צװייטע פערװאונדעטע, באראלסקא האט מען אין א נוסח'ן צושטאנד גענומען קיין לאדז אין פאזנאנסקי'ס שפיטאל אריין.

דער שאפער איז ארעסטירט געװא-רען.

דאס טויעריגע געשעהעניש האט אין זגערוש געמאכט א זעהר טיפען רושם.

פון יודישען טעאטער

די היינטיגע גאלא-פארשטעלונג אין יודישען טעאטער

די היינטיגע פייערליכע פארשטעלונג אין יודישען טעאטער זאגט צו צו טראַ-גען א יום-טוב'דיגען כאראקטער. די פארשטעלונג װערט איינגעאָרדענט פון „לעקסיקאָן-קאמיטעט" ביים יודישען ארטיסטען-פעראיין אין פױלען, אלס א „זיי געזונגר" פאר'ן רעדאקטאר פון „לעקסיקאן פון יודישען טעאטער" ה' זלמן זילבערצװייג.

אין די נאהענטסטע טעג פאהרט ה' זיל בערצווייג אפ קיין אמעריקא, װאו דער „לעקסיקאן" װעט געדרוקט װערען, און דער היינטיגער אָװענד איז „פּילהאר-מאָניע" אין דער אויסדרוק פון אנער-קענונג, װאס די יודישע ארטיסטען-משפחה אין פױלען װייזט איהם ארוים פאר זיין ארבייט.

דער אָװענד װעט זיך עפענען מיט א בעגריסונג געהאלטען פון ה' יװוילער, דער פארשטעהער פון ארטיסטען-פער-איין אין פױלען, פון דראמאטורג און רעזשיסער ה' אנשעל שאר, די פארשטע-הער פון די היגע שוישפילער א. קאמ-באניעץ און יוליוס ראקאװ, און איי-ניגע װערטער פון בעל-שמחה. דערנאך װעט דאס לאדזשער יודישע פובליקום הא-בען די געלעגענהייט זיך צו בעקענען מיט דער בעריהמטער קינסטלערין ראָ-רא װייסמאן פון אמעריקא, װעלכע פייערט איצט אזא טריומף אין װארשא. דארא װייסמאן װעט צום ערשטען און איינציגען מאל אויפטרעטען אין דער נייער פיעסע „װייב און געליבטע" אונ-טער דער רעזשי פון אנשעל שאר. די פיעסע װערט געשפילט דורך דער טרופע פון קאמינסקי'ס טעאטער, װעלכע קומט טאקי היינט ספעציעל קיין לאדז. צװי-שען די מיטגלידער פון דער טרופע גע-פינען זיך אזעלכע ליבלינגע, װי פאליא-קאװ, זישע כאַץ, הערמאן פענינשטיין, לאנדוי, סאנדלער, לעװין, שלאסבערג, ראטמאן, גאזעל, מאניעלא, קערמאן, נע-מען פון שוישפילער, װעלכע זענען גוט בעקאנט און בעליבט אין לאדז, װאו זיי האבען שוין לאנג נישט געשפילט.

דער גרויסער אינטערעס, װאס די דא-זיגע פייערליכע פארשטעלונג האט ארויסגערופען, לאזט קלאר פאראויס-זעהן איהר גרויסען ערפאלג.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דעם

ה' יעקב װארשאװסקי

צוליב'ן טויט פון זיין

פאטער

די פערװאלטונג

און ביורא-פערסאנאל פון צענטראלען יודישען האנדװערקער-פערבאנד פאלודניאװא 4

נ״כ מאל װעגען משה קארמאזין

לאדז צעגיעלניאנא 5

היינט, מאנטאג ד. 17. דעצעמבער 8 אזייגער אװענד קומט פאר אין דער װאוינונג פון ה' בלומענפעלד, נאװאמיעסקא 11 פראנט 3-טער שטאק דער

המשך פון די געכטיגע פערזאמלונג

אלע פעראינטערעסירטע, װעלכע האבען זיך נישט בעטייליגט אין דער נעכטי-גער פערזאמלונג, װערען געבעטען אין זייערע אייגענע אינטערעסען פינקטליך צו ערשיינען!

די בעלי חובות

שטורמישע זיצונג אין דער קהלה-פערװאלטונג

אויפזיכטס-מאכט נעשטראכען די פאזיציע פאר א הויפט-רב און א גאנצע רייה אנדערע פאזיציעס

(—) די נעכטיגע זיצונג פון דער לאדזשער קהלה-פערװאלטונג האט געדוי-ערט גאנצע 8 שעה און איז געװען רייך מיט פיל אויפרייס-מאטעריאל.

עס איז איבערגעליינענט געװארען דער צוריקגעשיקטער בודזשעט מיט די אויס-בעסערונגען פון דער אויפזיכטס-מאכט. א גרויסע צאהל פאזיציעס, אויך די, װאס זענען בעשטימט אויף קולטורעלע צװעקען און אויף צו פראדוקטיוויזירען די יודישע מאסען און פאר'ן רעטונגס-קאמיטעט זענען געשטראכען געװארען.

דאס האט ארויסגערופען א לייד-ענשאפטליכע דיסקוסיע, אין װעלכער די מעהרהייט האט זיך בעמיהט ארויפצו-װארפען די שולד פאר די דאזיגע שטריי-כונגען און קירצונגען אויף דער אפאזי-ציע.

צװישען די געשטראכענע פאזיציעס געפינט זיך אויך די פאזיציע פון א הויפט-רב און דער ריספאזיציע-פאנד. פרטים מארגען.

דער „דורכבּרוך"

א כצענקע אין רעטונגס-קאמיטעט

אין רעטונגס-קאמיטעט איז נעכטען פארגעקומען א קוריאזע סצענקע.

ס'איז אפגעהאלטען געװארען א זי-צונג פון דער פערװאלטונג. עס זענען געװען אנװעזענד די ה"ה סעג. בודזינער, ב. װאקס, רעד. ע. האמבורסקי און אנד. אין מיטען קומט אריין ה' שװיאטלאװ-סקי. נישט װעלענדיג עובר זיין דעם „לאו" פון דער „אגודה", נישט צו גע-בען די האנד דעם סענאטאר בודזינער (אזא החלטה איז, נעמליך, געװארען אנגענומען אין דער „אגודה" אין שייכות מיט'ן בעקאנטען אינצידענט אין דער קהלה), האט ה' ש. געזאגט אנ'אלגעמיינעם „גוטנ'אװענד", נישט בע-גריסענדיג זיך מיט קיינעם...

סענאטאר בודזינער האט אויפגע-כאפט אט דעם מאמענט און געבראכט צום אויסדרוק די קאמישע לאגע פון אגודה'שען פרנס. דער לעצטער, װעלענ-דיג אפשװאכען דעם איינדרוק, האט זיך אויפגעהויבען פון ארט און, װענדענדיג זיך צום סענאטאר בודזינער, געזאגט:

— אט נאט אייך א האנד...

דער דאזיגער פאל האט ארויסגערו-פען פיל הייטערקייט.

— ה' האמבורסקי — האט זיך אנ-גערופען סעג. בודזינער — איהר זייט אנ'עדות, אז ה' שװיאטלאװסקי האט געבראכען די החלטה פון זיין פארטיי און מיר געגעבען די האנד...

ה' שװיאטלאװסקי האט זיך אפילו פערענטפערט, אז דער בעשלוס פון דער „אגודה" איז נוגע נאר דער קהלה, ד.ה. װען מען בעגעגענט זיך דארט מיט'ן סעג. בודזינער...

אבער ביי די אנװעזענדע איז געבלי-בען פה אהר, אז ה' שװיאטלאװסקי האט „דורכגעבראכען די װאנד", װאס די קהלה-מעהרהייט האט געװאלט אויפ-שטעלען געגען פרעזעס פון קהלה-ראט.

א זייטיגער

Dr. Niewiażski

האט זיך איבערגעצויגען

אויף אנדזשעיא 5, טעל. 59-40

נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אװענד.

ספעציאל-ארצט פאר סיפיליס, טריפער און מענער-שװעכע בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

פאר דאמען ספעציעלער װארטע-זאל.

Dr. med Adam BENDER

Przejazd 30, Telef. 54-68.

ספעצ. פאר אינערליכע און הארץ-קראנקהייטען

נעמט אן פון 5—7 נאכמיטאג. 8500

Dr. med. A. Mazur

ספעציאל-ארצט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנק הייטען אויך שטום און שפראך-פעהלער

האט זיך איבערגעצויגען אויף

װסכאדניא 65

איינגאנג אויך דורך פיאטריק. 46) טעל. 66-01

לעזט און אבאנירט דאס

„לאדזשער טאגעבלאט"

פריװאטע טאנץ שולע

פון די נייעסטע טענץ

דיפל. לעהרער י. װיינטרויב

נעמט אן אײנשרײבונגען אויף אײנצעלנע לעקציעס װי אויך אין קאמפלעטען יעדען טאג פון 10 פריה ביז 10 אװ.

44 קילינסקיעגא 44

2-טער הויף פארטער

די לעקציעס קומען פאר אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון י. װיינטרויב

בעמ. אסיסטענט — רוטינירטער טענצער זשאן-קינג.

med. Dr. Ludwik Rapeport

P. Narotowicza 25 (רויטע) Tel. 44-1

ספעציאליסט פאר נירען-, בלאז- און הארן-קראנקהייטען

Dr. med. Albert Gotlib

ספעציאל-ארצט פאר צוקער און פרויען-קראנקהייטען

Piotrkowska 26 — Telef. 77-50

נעמט אן פון 4 ביז 7.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינדין

פר"ל כאבינא קארטעצמא דװארט

מיט ה' הערש קאמינסקי פאביאניץ

גראטולירען הערצליך און װינשען זיי פיל גליק

סאלא קרול

יוסף מרדכי האמבורסקי

Dr. Wołkowyski

צעגיעלניאנא 25

טעלעפאן 26-87

ספעציאל-ארצט פאר הויט-, װענערישע קראנק-הייטען און מענער-שװעכע. אלע-ארט אנאליזע נעבען אבעהאנדלונג מיט קװארץ-שטראהלען.

פון 8—10, 12 - 2 און 4—8 אװענד.

בעזונדערער װארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. J. LUBICZ

ORTOPEDA

גדאנסקא 28, טעל. 41-46

ספעציאליסט פון ביינער און געלענקע-קראנקהייטען

:—: פערקרימונגען פון פלייצעס און גלידער. :—:

אייגענע פראצעדור

פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען: װי װקלאדקען נעגען פלאטפוס, קינסטליכע פיס, ארטאפעדישע גארסע-טען א. ז. װ.

נעמט אן פון 5—7

לאדזשער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר. נעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אווענד.
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט

אדרעס: „Lodzer Tageblatt", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16
טעלעפאנען: פון רעדאקציע 57, אדמיניסטראציע 47.

שטרעזעמאנ'ס רעדע [illegible] און דער פויליש-דייטשער האנדעלס-אפמאך

דער שארפער ווערטער-אויסטויש צווישען מיניסטער זאלעסקי און שטרעזעמאנ'ען אויף די זיצונג פון פעלקער-בונד-ראט, בעת עס זיינען בעהאנדעלט געווארען די פעטיציעס פון דייטשען „פאלקס-בונד" געגען דער אונטערדריקונג פון דייטשען שולוועזען אין פוילישען אובער-שלעזיען, האט געפונען א שטארקען אפקלאנג אין דער ניטראליער פוילישער פרעסע.

דער „גלאס פראדו", בעזונדערס די רעדעס פון ביידע אויסערן-מיניסטארען אויף דעם פלאטץ, אז שטרעזעמאן האט אין זיין רעדע געגען זאלעסקי'ן גענוצט א גאר הויכען טאן און אפילו געקלאפט אין טיש, בעת זאלעסקי האט גערעדט, שרייבט:

„צארן איז א שלעכטער ראט-געבער, א בשימא שוין די אויפגעבראכטקייט, אין וועלכער עס איז ארויסגעפאלען מיניסטער שטרעזעמאן: דאס איז דער בעסטער בעווייז, אז די פראטעסטען פון דער דייטשער מינדערהייט אין אובער-שלעזיען זיינען אומבעגרינדעט. שטרעזעמאנ'ס קלאפען מיט דער פויסט אין טיש האט קיינעם נישט איבערגעשראקען און נאך וועניגער איבערצייגט. אויף אזא אופן פערטיידיגט מען נישט קיין גערעכטע זאך. א צארענדיגער אנגריף אנשטאט וועלכע ארגומענטען אלס ענטפער אויף דער רעדע פון מיניסטער זאלעסקי, קאמפראמיטירט פולשטענדיג דעם ענין, וועלכען ה' שטרעזעמאן רעפרעזענטירט. דער כועל-יוצא דערפון וועט זיין, אז דאס וועט נאך שטארקער ארויסציהען די אפעטיטען פון דער דייטשער [illegible] און עס וועלען פערשארפט ווערען די בעציהונגען אין אובער-שלעזיען. מיר מוזען גוט געדענקען די פראוואקאטארישע ארויסטרעטונג פון דייטשען לאנד-[illegible] „הייליגער", די [illegible] איז ארויס פון זאל, און די אויפריכטיגקייט פון ה' שטרעזעמאן דאס אין זיינע רעדעס [illegible] א זעהר [illegible]-ווערט".

אויך אלע אנדערע סאנאציע- און ענדעקישע צייטונגען קריטיקירען אויפ'ן שארפסטען אופן שטרעזעמאנ'ס ארויסטריט, געגען מיניסטער זאלעסקי.

פונקט ווי די פוילישע פרעסע פערטיידיגט מינ. זאלעסקי'ס ארויסטריט, אזוי האט זיך די גאנצע דייטשע פרעסע געשטעלט אויף דער זייט פון שטרעזעמאנ'ען. די רעכטע דייטשע פרעסע שטרייכט אונטער, אז מינ. שטרעזעמאנ'ס רעדע בעדייט אייגענטליך דאס „אנזאגען א דיפלאמאטישען קריג".

אפילו די דעמאקראטישע צייטונג „בערלינער אבענד-בלאט", איבערגעבענדיג די רעדעס פון פוילישען און דייטשען אויסערן-מיניסטער, ברענגט מינ. זאלעסקי'ס פאטאגראפיע מיט פאלגענדע בעמערקונג: „מיניסטער זאלעסקי, וועמען ה' שטרעזעמאן האט ענדליך געזאגט דעם אמת".

אין די דייטשע דיפלאמאטישע קרייזען שמועסט מען אבער, אז די אגרעסיווע ארויסטרעטונג פון שטרעזעמאנ'ען געגען זאלעסקי'ן איז א געוועהנליך פאליטיש שפיל, וועלכע איז דערמיט אויסען אפצווענדען די אויפמערקזאמקייט פון דער עפענטליכער מיינונג פון דער מפלה, וועלכע די דייטשע פאליטיק האט געליטען אין לוגאנא אין די פראגען וועגען עוואקואציע און רעפאראציע חובות.

דער דורכפאל פון דער דייטשער פאליטיק בעשטעהט דערין, וואס שטרעזעמאן אליין האט געמוזט מסכים זיין צו דער פראנצויזיש-ענגלישער טעזע, אז די פראגע וועגען עוואקוירען די אקופירטע געביטען איז נישט קיין יורידיש-רעכטליכע פראגע, נאר א פאליטישע.

אלנפאלס מוז מען צוגעבען, אז די שארפע רעדעס פון זאלעסקי'ן און שטרעזעמאנ'ען האבען נישט געברענגט קיין טובה די פויליש-דייטשע בעציהונגען וועלכע זענען אזוי אויך נישט פויגעלדיג, און אלס בעווייז קען דינען, דער פאקט וואס די אונטערהאנדלונגען וועגען פויליש-דייטשען האנדעלס-אפמאך זענען ווידער געבליבען שטעהן אויף א טויטען-פונקט. מ'האט געהאפט, אז אין אין לוגאנא וועט די פראגע זיך ענדליך רירען פון ארט און די גאנצע פוילישע און דייטשע פרעסע האבען פאראויסגעזאגט, אז דאס צוזאמענטרעפען זיך פון שטרעזעמאנ'ען מיט זאלעסקי'ן וועט געבען דעם ענין א שטויס פאראויס. די לעצטע רעדעס פון די ביידע מלוכה-מענער האבען אבער די זאך אויף א סך דערווייטערט.

בן-משה.

די קבוצה אויפ'ן נאמען פון די קדושי פינסק

(ספעציעל פאר'ן „לאדזשער טאגעבלאט")

פון משה אונגער

אמאל, ווען יודען זיינען אומגעקומ'ען אויף קדוש-השם, האט מען די נעמען פון די קדושים פעראייביגט אין סליחות או קינות. היינט פעראייביגט מען זייערע נעמען מיט שאפען קאלאניעס. א קבוצה אויפ'ן נאמען פון די קדושי פינסק איז נעבען נהלל געשאפען געווארען—די קבוצה גבת.

און עס איז אינטערעסאנט. 3700 דונאם באדען האט די ציוניסטישע עקזעקוטיווע בעשטימט פאר דער קבוצה, דאס הייסט, פאר 37 חברים. מעהר איז קיין פרייער באדען נישט געווען, און פונקט אזויפיל חברים זענען געפאלען אין פינסק. זיבען און דרייסיג חברים זענען אין פינסק דערשאסען געווארען.

קינדער-טריט שטעלט ערשט די קבוצה. אינגאנצען מיט צוויי יאהר צוריק אויפ'ן באדען ארויף, און וואס פארא ענטוויקלונג האט זי שוין דורכגעמאכט?

מען האט נישט געוואלט וואוינען אין די צריפים, האט מען פונ'ם קרן-היסוד אריינגיכאפט דערוויילע צוויי הייזער, ער האט אפילו בעשטימט אויסצובויען אויף זמאל הייזער פאר דער גאנצער קבוצה, אבער ווידער דערזעלבער ענטפער: נישטא קיין געלד. דערווייל האבען די חברים פון דער קבוצה זיך אפגעשפארט דעם ביסען פון מויל. האט מען וועניגער געגעסען פלייש, האט מען נישט געגעבען די שוואכע קיין אייער, האט מען נישט געגעבען די קינדער קיין מילך, און מען האט פונ'ם אייגענעם אפגעשפארט גראשען א שטייג פאר די עופות אויפגעשטעלט.

און זעהט: אהן וואסער, ממילא אהן גרינס, אהן אויסגעבויטע שטאלען, ממילא אהן האלענדישע קיה, האט מען דאס געלט אפגעשפארט, און דערצו אין א יאהר פון טרוקעניש.

נו, איהר קענט אליין דעם חשבון מאכען, ווען מען וועט אויספוילען די שטאלען, קויפט ראסאווע האלענדישע בהמות, גראבען א ברונעם פאר וואסער, אויפשטעלען די הייזער, וואס פארא א בליהענדע קבוצה דאס וועט ווערען. זי וועט דעמאלט זיין דעם צענטער פון „גוש נהלל". שוין היינט איז זי, אזוי צו זאגען, דער טאנגעבער פון די ארומיגע קבוצות, שרונה, השרון אחוה און שריד.

די חברים פון דער קבוצה גבת זענען קינדער פון פינסק און פון דער געגענט ארום פינסק. איצט זענען פארהאן אויפ'ן ארט א 40 חברים. פון זיי אכט משפחות. זיי האבען פריהער, איידער זיי זענען ארויף אויפ'ן באדען, געארבייט אין פערשידענע מקומות, א טייל אין ירושלים, און דאס רוב אין פתח-תקוה, כנרת און אילת-השחר, אוואו זיי האבען זיך פערפאלקאמט אין פעלד-ארבייט.

דאס ערשטע יאהר פון זייער אויפגאנג האבען זיי געארבייט ביים צוגרייטען דעם באדען פאר א סיסטעמאטישע ארבייט. מען האט צוגעגרייט טויזענד דריי הונדערט דונאם פאר ווינטער-תבואות, טויזענד דריי הונדערט דונאם פאר זומער-תבואות. זיי האבען אינ'ם ערשטען יאהר בעקומען פון „קרן-היסוד" א ביודזשעט פון צוויי טויזענד פיר הונדערט פונט, וואס זיי האבען אויסגעגעבען פאר בויען צוויי הייזער, צו זעקס צימערן אין א הויז. איינגעקויפט אביסעל לעבעדיגען אינווענטאר; זעקס פאר ארבייטס-בהמות און מילך-בהמות, בעקומען א טראקטאר, און ערשט דאס יאהר האט זיך אנגעהויבען די אמת'ע ארבייט. מען האט פערפלאנצט צוויי און דרייסיג דונאם ווייגגארטען, וואס ענטוויקעלט זיך זעהר גוט און וועט באלד געבען פרוכט. פאר'ן יאהר תרפ"ח האט מען בעשטימט א ביודזשעט פון מעהר ווי דריי טויזענד פונט. מען האט אבער נישט געגעבען דעם גאנצען סכום, ווייל דערפון אראפגענומען, און דאך האבען זיי זיך שעהן ענטוויקעלט.

די קבוצה האט אויך א כך געליטען פון וואסער-מאנגעל. דער קרן קיימת לישראל האט געלאזט גראבען א ברונעם מעהר ווי דרייסיג מעטער טיף און מען האט קיין וואסער נישט געפונען. לעת עתה האט מען געצויגען רעהרען פונ'ם קוואל „עין-הערא", אבער דאס לעזט די וואסער-פראגע נאר צייטווייליג. עס איז אבער צוגעזאגט געווארען, אז מען וועט גראבען א ברונעם ספעציעל פאר זיי אין עין-הערא. דעמאלט וועט ערשט ראציאנעל געלעזט ווערען פאר זיי די וואסער-פראגע, אבער פון בעוואסערן די פעלדער פאר גרינס קען גאר קיין קלער נישט זיין.

אויך די ערד-פראגע איז נאך זעהר א שווערע. די קבוצה האט נייינציג חברים, א טייל געפינען זיך נאך היינט צווארפען אין פרעמדע קבוצות—און מען מוז צוקויפען פאר זיי גרויסע שטחים באדען, ביז פינף טויזענד דונאם, כדי עס זאלען זיך קענען בעזעצען ביז פופציג משפחות. אויך א שיכון איז נאך צו דער קבוצה נישט פארהאן, און ווען עס קומט דער ווינטער, איז די קבוצה אבגעריסען פונ'ם גאנצען עמק. די שיכון-פראגע וועט אבער געלעזט ווערען נאר דעמאלט, ווען מען וועט מאכען א כביש פאר אלע קבוצות, וואס זענען געשאפען געווארען אינ'ם „גוש-נהלל".

קבוצת גבת האט שוין אויך אנ'אייגענעם טעלעפאן. און ווען איך בין אריינגעקומען אינ'ם עס-ביורא, האב איך געטראפען שטעהן א חבר, חיים ליפא, און זינגען אינ'ם טעלעפאן אריין. אויף מיין פערוואונדערטע פראגע, האט מיר א חבר אויפגעקלערט, אז דאס לערנט זיך איצט חיים ליפא א נגון פון א חבר, וואס געפינט זיך אין קבוצת השרון. קינדער פון קארלינער חסידים זענען די חברים פון קבוצת גבת. זינגט מען חסידישע נגונים, און אז ס'פעהלט אויס אנ'אייגענס, טעלעפאנירט מען און קויפט שרון און מען דערמאנט זיך א פרישען נגון.

צי וועלען די חורבות אזוי בלייבען אויפ'ן בערגעל, פרעגט איהר, — ניין! אויפ'ן בארג וועט ווערען אויפגעשטעלט א צענטראל-שול פאר אלע ארומיגע קבוצות, ארום דער שול וועט פערפלאנצט ווערען א וואלד, וואס וועט ארומנעמען דעם גאנצען בארג. דער וואלד און די שול וועלען טראגען דעם נאמען פון די נעפאלענע אין פינסק „יבעת קדושי פינסק".

ניין! מיר פערשווייגען נישט קיין עוולות! געשיהט אונז אנ'אומרעכט וועלען מיר עס תמיד געדענקען, נישט נוקם זיין וועלען מיר זיך, דאס איז נישט קיין יודישע טבע, נאר געדענקען דעם אומ-רעכט, וואס איז געטאן אונ-בעגאנגען געווארען, וועלען מיר פערהייליגען די קדושים, דאס ווילען מיר. דער וואלד און די שול, זיי וועלען זיין אונזער לעבעדיגער מאנומענט פאר די נעפאלענע אין פינסק.

אויף חורבות פון איינגעפאלענע אראבישע לייטענע הייזלך ווערט א נייע לעבען געשאפען, דורך קינדער, וואס טראגען אין זיך דעם צער פון אונזער גלות-פיין און די התלהבות פון חסידות.

„הבימה"

צום צעהן יעהריגען יובילעי

— פון —
עי. נאמי-לסכי

עס איז באמת א יודישער יובילעי. ניט נאר עס איז פאר אונז א נאציאנאלער יום טוב צו האבען במשך פון צעהן יאהר א אייגענעם, א העבראישען טעאטער. א טעאטער אין דער „טויטער" העבראישער שפראך, וואס האט פערשטאנען אזוי לעבעדיג צו מאכען גאנצע שטיק פון דער נשמה, פון יודישען לעבען, פון דער יודישער מיסטעריע, פון דעם יודישען מיסטיציזם. אויך ניט נאר דערפאר, וואס דאס העבראישע טעאטער האט ארויסגערופען אזא בעגייסטערונג און ענטוזיאזם ביי דער קולטורעלער וועלט.

געוויס מיר זענען נאך ניט אזוי רייך און שטארק, אז מיר זאלען קענען זיין גלייכגילטיג צו דער מיינונג און בעציהונג צו אונז, צו אונזערע קולטורעלע און קונסטלערישע לייסטונגען, מצד דער גרויסער וועלט. אבער מיר זענען שוין ברוך השם נישט ארים ביי אונז, אז מיר זאלען איצט דארפען שטאלצירען נאר דערמיט, וואס מיר זענען געפעלען דער וועלט, וואס מיר האבען נושא חן געווען. אט די דאזיגע צייטען פון וועלען נושא חן זיין, זענען אוועק. מיר האבען בעוויזען דער וועלט, אז אז דאס „פאלק פון דער בובעל" איז ניט געבליבען ביי דער „בובעל" אליין און אז דאס זעלבע פאלק בעזיצט אומגעהויערע מעגליכקייטען און פערבארגענע כחות, צו שאפען נייעס. אויב מיר וואלטען געדארפט האבען א מין בערעכטיגונג אויף אונזער עקזיסטענץ — וואלטען מיר זי איצט געדארפט האבען ניט פאר „זיי", נאר פאר אונז אליין, און אונזערע אייגענע אויגען. און אין דעם זין איז דער „הבימה"-יובילעאום א יודישער יובילעאום; דאס איז א יובילעאום פון דער שטארקער לעבענס-קראפט וואס שטעקט אין יודישען פאלק. דאס איז א יובילייאום פון א פאלק, וואס תמיד איז ער גרייט צו שאפען עפעס נייעס, עפעס גראנדיעזעס. דאס איז אויך א יובילעאום פון יודישען נצחון איבער אלע שטערונגען און מניעות.

עס איז כדאי [illegible] א פאר ווערטער [illegible] די געבורטס-[illegible] פון דעם „הבימה"-טעאטער אין רוסלאנד — און מיר וועלען זעהן, ווי סימבאליש ער איז פערבונדען מיט דעם גאנצען גורל פון יודישען פאלק.

מיט צעהן יאהר פריהער — נאך דער צייט פון יודישען גלויבען און האפנונגען אין רוסלאנד. צעהן יאהר פריהער אין רוסלאנד — די צייט פון קעמפען פאר א ניי יודיש נאציאנאל לעבען אין דעם גרעסטען טייל פון גלות, מיט צעהן יאהר צורים — נאך די [illegible]-החדשים פון דער באלפור-דעקלאראציע און דער נארער יודישער וועלט, און מיט צעהן יאהר צוריק — די ערשטע אנהויבען פון די פינסטערע וואלקענס אויף דעם יודישען הימעל אין רוסלאנד — דער בירגער-קריג, די רדיפות אויף העבראיש, אויף אלעס, וואס שמעקט מיט א געזונדער יודישער נאציאנאלער בעוועגונג. אין דער, און דער זעלבער אטמאספערע פון פאר צעהן יאהר שטעהט אויף א גרופע פון יודישע עקשנים-אינטעליגענטען, מענשען, אין וועלכע עס האט געברענט א הייליגער פייער, און ערקלערען: מיר וועלען געהן, מיר וועלען שווימען געגען דעם שטראם. פערבאטען העבראיש — אבער קיין שפראך טויט מען נישט קינסטליך, קיין קונסט דערשטיקט מען נישט מיט געוואלד. מיר וועלען ווייזען דער וועלט, וויפיל לעבעדיגעס עס שטעקט נאך אין דער „טויטער" שפראך — און עס האבען א צויטער געטאן אפילו די, וואס האבען אויפגענומען די מיטעלאלטערליכע מיטלען פון אויטא-דא-פע אויף העבראישע ספרים אין רוסלאנד. „זיי", די נישט-יודען, האבען געשריגען ה-ד ארץ פאר דעם נצחון פון העבראישען טעאטער, וואס איז געווארען איינע פון די שטאלצעסטע פראדוקציעס אויף דעם רוסישען קונסטלער-מארק: זיי — א שאליאפין, א גארק, א סטאניסלאווסקי, א וואכטאנגאוו — זיי אלע זענען געווארען, ווי פערצאפעלט. און אפילו דער זעלבער לונאטשארסקי, וועלכער רעדט איצט וועגען דער „טויטער העבראישער שפראך", וועלכע „מיר וועלען אין רוסלאנד נישט ערלויבען" און מבה דעם „קאבקעסעל, און וועלכען די יודען דארפען זיך איבערקאלבען" — אפילו ער אליין האט דעם טעאטער געשטיצט, אמת, עס איז געקומען א צייט, ווען די מלאכי חבלה האבען מנצח געווען און די „הבימה" איז געבליבען אהן מלוכה-סובסידיע. אבער דער נצחון איז דערפון נוט געווארען שוואכער. די „הבימה" איז אוועק וואנדערן — דאס אלטע יודישע מזל, — וואנדערן איבער דער וועלט. און א וואונדער איז געשעהן: ער, דער פון זיין היימאט פערטריבענער נעוונד, האט אין דער גרויסער וועלט ארויסגערופען יובעל און ענטוזיאזם. א נצחון, וואס איז אנגעקומען שווער; אבער דער נצחון האט נישט פער'שכור'ט די „הבימה"-לייט; נישט דאס איז געווען זייער ציל! זיי האבען געשאפען א יודישען נאציאנאלען טעאטער אין דער נאציאנאלער שפראך, אבער איין זאך האט זיי געפעהלט — און דאס איז דאס וויכטיגסטע: טראדיציע, טעאטער-טראדיציע, א טעאטער-אטמאספערע! דאס האבען זיי געזוכט. עס וואלט געווען לעכערליך און איבערפליסיג צו זעהן אין דער „הבימה" עפעס א מין איזאלירטען נס: אט נאט איך די בלוטיגסטע פאגראמען—און אין דערזעלבער צייט נאט איך גאר א העבראישען טעאטער!

די העבראישע „הבימה" איז נאר איין רינגעלע אין דער גאלדענער קייט פון אונזער נאציאנאלער רענעסאנס-בעוועגונג אין די לעצטע דריי-פיער צעהנדליג יאהר. די דאזיגע בעוועגונג איז פול מיט אידעאליזם, מיט שעפערישען ענטוזיאזם, מיט רעוואלוציאנערען גייסט און די „הבימה" איז נאר איינער פון די פערשידענע אויסדריקען פון אט דעם גייסט. אנגעהויבען פון א סטודיע, וואו מ'לערנט, און וואו עס זענען געווען פעראייניגט איניגע בעלי חלומות, האבען זיי — די גרינדער פון דער „הבימה", עס געבראכט צו איינעם פון די געזונדסטע און שענסטע טעאטערן, וואס איז גלייכצייטיג געווארען אי א קונסט-אאזיס, אי א בינע פאר א לעבעדיג העבראיש ווארט אין גלות. מען זאל אונז נישט פערשטעהן פאלש: מיר מיינען בשום אופן נישט צונויפמישען די פונקציעס פון א טעאטער און פון א פראפאגאנדע-אנשטאלט, פאר וואס עס זאל נישט זיין, און אויך נישט פאר העבראיש. מיר קאנסטאטירען נאר א פאקט, אז די „הבימה" האט געשפילט די דאזיגע דאפעלטע ראל אין יודישע לעבען.

דער יובילעי פון דער „הבימה" איז א יובילעי פון יודישען עקשנות'דיגען אידעאליזם און פון יודישען נצחון אויף אלע מכשולים. און אויב מיר זעהען איצט די „הבימה" ביי איהר צעהן יאהריגען יובילעי אין ארץ ישראל וואו זי האט זיך בעזעצט אויף שטענדיג, איז דאס נישט קיין צופאל: „הבימה" קען שאפען און בליהען דארט, וואו עס שאפט און בליהט דער גייסט וואס איז בכלל אזוי כאראקטעריסטיש פאר גאנץ ארץ ישראל, פאר דעם געזונדען ארץ-ישראל: דער גייסט פון חלוץ! ווייל „חלוץ" הייסט הונגער, קרבנות, ליידען און אידעאליזם, אידעאליזם, שאפען און שאפען—און די „הבימה" איז צוועק [illegible]; ווייל אויב הונגערן — איז מאקע דארט ביים ברודער דעם חלוץ, און אויב שאפען — איז דאך אוודאי דארט ביי דעם זעלבען ברודער.

דער צעהן-יעהריגער יובילעי פון „הבימה" איז א דאנק, וואס רופט ארויס זכרונות פון [illegible] לייד און פון יודישע שמחות, פון יודישען טרויער און פון יודישע העלדען.

לאמיר אויף א רגע פערגעסען אין די ליידען און אין דעם טרויער און באגריסען די יודישע שמחות און די יודישע העלדען.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע זאל — נארוטאוויטש 20 —

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ

מיט'ן אנטייל פון די ליבלינגס ארטיסטען באריסאווא, ראבינאוויטש און די בעקאנטע פרימאדאנא נאדיא קארעני

היינט מאנטאג 8.30 אווענט נאר 1 פארשטעלונג פון

דארא ווייסמאן

מיט איהר געקליבענעם אנסאמבל פון קאמינסקי'ס טעאטער

גענויערס לעזט אין בעזונדערן אנאנס אויף זייט 5.

מיטוואך 9 אווענט גרויסע פאפולערע פארשט. פון 1 ביז 2.50

חלומות פון ליבע

אין 3 אקטען מיט 25 גומערן געזאנג און טענץ, רעזשיס. ל. ראבינאוויטש.

דאנערשטאג 9 אווענט קומט פאר די פייערליכע פרעמיערע

הערצער צו פערקויפען

פון בעוואוסטען שרייבער ל. מלאך, רעזשיסירט פון י. ראקאוו.

אין אלע פיעסען נעמען אנטייל לויט א. ב. פרויען: בעזמאן, באריסאווא, מ. כארזשעווסקא, נערה, פאדערמאן, קאמפאניעץ. מענער: צריטל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכארזשעווסקי, מאסקאוו, נייהויז, פאלאנסקי, ישראל קאמפאניעץ, ראבינאוויטש, ראקאוו.

אדמיניסט.—מ. [illegible]רנוואלד. מוזיקאלישע לייט. ל. זעלמאן.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פילהארמאניע.

די אויסשטעלונג פון מאקס ליבערמאנ'ס ווערק

ווינע. (יטא) אונטער דעם פראטעקטאראט פון דער עסטרייכישער רעגירונג וועט אין ווינער קונסטלער-הויז געעפענט ווערען אין פעברואר 1929 אנ'אויסשטעלונג פון די ווערק פון פראפ. מאקס ליבערמאן. צו דער אויסשטעלונג וועלען געבראכט ווערען אלע בילדער פון מאקס ליבערמאן, וועלכע געפינען זיך אין די בערלינער און האמבורגער קונסט גאלעריעס. ווי אויך ביי פיל פריוואט-זאמלער.

לעאן דאדע א חוזר-בתשובה?

פאריז. (יטא) דער בעקאנטער פראנצויזישער ראיאליסט לעאן דאדע, וועלכער וויילט איצט אין בעלגיען, האט פערעפענטליכט אין „אקציאן פראנסעז" אנ'ארטיקעל, אין וועלכען ער שאקעלט זיך אפ פון יעדער פארם פון אנטיסעמיטיזם און שטעלט פעסט, דאס ער האט זיך קיינמאל נישט געפונען אונטער'ן איינפלוס פון דרומאן (שעפער פון פראנצויזישען אנטיסעמיטיזם).

די צייטונג „ל'אוניווערס איזראעליט" ווייזט אן, דאס „אקציאן פראנסעז" איז די איינציגע צייטונג אין פראנקרייך, וואס פערטיידיגט יודישע פאגראמען און רעט „נומערוס קלויזוס". אפשר האט אבער דאדע דאך חוזר בתשובה געווען.

וועגען א יודישער ארבייטער-קאלאניע אין דייטשלאנד

בערלין. (יטא) די הויפט-פערוואלטונג פון דער עמיגראנטען-שוץ-ארגאניזאציע אין דייטשלאנד האט גענומען אויף זיך די איניציאטיווע צו גרינדען אין דייטשלאנד א יודישע ארבייטער קאלאניע, וואו די שוץ פאר די עמיגראנטען זאל אנגענומען מעהר פראדוקטיווע פארמען. אין דער קאלאניע וועלען אויך אויפגענומען ווערען ארבייטסלאזע און ווירטשאפטליך-רואינירטע מענשען. די ארבייטער-קאלאניע וועט האבען אפטיילונגען פאר לאנדווירטשאפט, גערטנעריי און אינדוסטריע.

דער דאזיגער פראיעקט ווערט אויך אונטערשטיצט דורכ'ן לאנד-פערבאנד פון די יודישע קהלות.

דער ביולעטין פון אינטערנאציאנאלן סאציאל. פרא-פאלעסטינא-קאמיטעט

פאריז. (יטא) עס איז ערשינען דער ערשטער נומער פון ביולעטין פון אינטערנאציאנאלען סאציאליסטישען פרא-פאלעסטינא-קאמיטעט. אין דעם לעבען זענען פערעפענטליכט געווארען ארטיקלען פון וואנדערוועלדע און רענאדעל, ווי אויך די רעדעס פון וואנדערוועלדע, קאפלאנסקי און יאהרבלום, אויף דער אינטערנאציאנאלער סאציאליסטישער קאנפערענץ פאר'ן ארבייטענדען ארץ-ישראל, וואס איז פארגעקומען אין בריסעל.

גרויסע פּאָליטישע דעבאַטע אין שטאַט-ראַט

רעכטע איבער ארבייטען האבען געפאדערט די יודישע ארבייטער-ראטמענער בעת דער פּילסודסקי-דעבאַטע

(ג) ווי מיר האבען שוין פריטאג קורץ געמעלדעט, איז דאנערשטאג ביז שפעט ביינאכט פארגעקומען א זיצונג פון לאדזער שטאט-ראט.

עס זענען ערלעדיגט געווארען א רייה פארמעלע זאכען, ווי דאס בעשטעטיגען צו נעמען אין דער „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא" א הלואה פון 120,000 זל. אויף וואוינהייזער פאר לעהרער, צו דעפאזירען דעם בעשלוס פון יוני 1928 וועגען בעפולמעכטיגען דעם מאגיסטראט צו נעמען אין דער קאמונאל-באנק א הלואה אויף בויען שול-געביידעס און צופליסען די בנינים, אין וועלכע עס געפינען זיך היינט שולען.

דערויף האט זיך אנטוויקעלט א לאנגע-שאפטליכע דיסקוסיע איבער דער פראגע פון ענדערן די נעמען פון וואכאדניא, קאנסטאנטינער און אלעקסאנדערער גאסען און זיי געבען נעמען: פילסודסקי, 11. נאוועמבער און לימאנאווסקי.

די מאטיווען, וואס פרעזעס אינזש. יאן האלצגרעבער, אלס רעפערענט, האט אנגעפיהרט, פארוואס די גאסען דארפען געענדערט ווערען אויף די דאזיגע נעמען, זענען פאלגענדע:

1) די וואכאדניא-גאס דארף אין צוזאמענהאנג מיט'ן 10-טען יאהרטאג פון פוילענס בעפרייאונג טראגען דעם נאמען פון יוזעף פילסודסקי, ווייל ער האט אין די צייטען פון צארישער רעאקציע אין די קעלערס פון וואכאדניא-גאס געשמידט דאס ווארט פון פוילענ'ס בעפרייאונג און איז פאר דעם אידעאל אויך דארט ארעסטירט געווארען דורך די צארישע סאטראפען;

2) די קאנסטאנטינער-גאס דארף טראגען דעם נאמען פון 11. נאוועמבער, ווייל דורך דער דאזיגער גאס זענען ווארשעפיהרט געווארען די ביינער פון די רעוואלוציאנערען, וואס זענען געפאלען אין קאמף מיט'ן צאריזם, פאר פוילענס פרייהייט;

3) די אלעקסאנדער-גאס, אלס א צענטער פון פראלעטארישער ארימקייט אין לאדז, דארף טראגען דעם נאמען פון וועטעראן פון די פוילישע פרייהייטס-קעמפער, בארטאלאמעוס לימאנאווסקי.

ראטמאן י. ליכטענשטיין, וועלכער האט אנגעוויזען, אז שוין אויף דער זיצונג פון דער שטאט-ראט-קאמיסיע האט דער „בונד" זיך ארויסגעזאגט געגען אגרופען וועלכע עס איז גאס אויפ'ן נאמען פון יוזעף פילסודסקי געגען דעם זענען מיר—זאגט ראטמ. ליכטענשטיין—דערפאר, ווייל ער איז דער פאקטישער קאפ פון פוילען, דעריבער וואלט דאס אגרופען א גאס אויף זיין נאמען בעדייט אויסדריקען אנערקענונג נישט בלויז פילסודסקי'ן, נייר דער גאנצער איצטיגער רעגירונג, וועלכע ער רעפרעזענטירט.

מיט דער מאי-איבערקערעניש האבען די ארבייטער פון פוילען פארבונדען גרויסע האפנונגען; זיי האבען געגלויבט, אז שלאגשטודיג דימאלס די רעאקציע, וועט פילסודסקי נעמען אין שוץ די אינטערעסען פון די אונטערדריקטע ארבייטער-מאסען. געשעהן איז אבער אנדערש. אנ'איבריגער בעווייז פון פאליטישען קורס אין לאנד איז געוועזען די בעציהונג פון דער רעגירונג צום לעצטען טעקסטיל-שטרייק אין לאדז. ארבייטער האבען געהונגערט און די רעגירונג האט קיין האנד נישט צוגעטאן.

א שיים פון די נ.פ.ר. דערין זענען דאך שולדיג געווען אייערע יודישע פאבריקאנטען.

ליכטענשטיין'ס ענטפער: כ'שעיק זיי אייך אוועק, איך שרייב זיך אונטער דערויף.

ווייטער קריטיקירט ראטמ. ליכטענשטיין די גלייכגילטיגע בעציהונג פון דער רעגירונג צום בעציהונג צו די יודישע ארבייטער, וואס ווערען נישט צוגעלאזען צום מלוכה'שען טאבאק-מאנאפאל, וואס עס ווערען שיקאנירט די פאדערונגען בנוגע דער יודישער שול, יודישע שפראך א. א. וו.

נאך דער דאזיגער רעדע האט דער פארזיצער געמאכט אנ'אויספיערונג, אז נישט וועגען מארשאל פילסודסקי האנדעלט זיך דא, נאר וועגען יוזעף פילסודסקי.

דער צווייטער רעדנער איז געווען ראט'ם. האלענדערסקי (פ"צ). רעדענדיג וועגען דער שווערער לאגע פון יודישען ארבייטער, זאגט ער: ס'איז נישטא קיין אלגעמיינע פרייהייט אהן א נאציאנאלע פרייהייט. ביי דעם איצטיגען פאליטישען קורס אין לאנד זענען די ברייטע יודישע מאסען געשטעלט אין דער משונה'דיגער לאגע, אז זיי מוזען קעמפען פאר די עלעמענטארסטע טאג-טעגליכע בעדערפענישען. די יודישע ארבייטער ווערען 'נישט צונעלאזען צו דער ארבייט, אויף טריט און שריט ליידען זיי פון אנטיסעמיטיזם — און נישט די צענטראל-מאכט, נישט די קאמינאלע ארגאנען טון עפעס, כדי די אנגעוועהטאגטע לעבענס-פראבלעמען פון די יודישע מאסען צו לעזען. די דאזיגע בעציהונג איז אנ'אויסדרוק פון דער פאליטיק, וואס עס ווערט אין פוילען געפיהרט בנוגע די נאציאנאלע-מינדערהייטען, און ספּעציעל די יודישע ארבייטער, די פאליציון פראקציע וועט דערפאר נישט שטימען אגרופען אין לאדז א גאס אויפ'ן נאמען פון פילסודסקי'ן.

ד"ר טאמאשעווסקי (סאנאציע) טרעט ארויס געגען די ראטמענער ליכטענשטיין און האלענדערסקי מיט אזעלכע ארויסטרעטונגען—זאגט ד"ר טאמאשעווסקי—רופען די יודען נישט ארויס צו זיך קיין געגונענדטען צוטרוי מצד דער פוילישער עפענטליכקייט, פון וועלכער די יודען פארלאנגען לאיאלע בעציהונג.

וואס שייך דער וואכידניא-גאס, וועלכע זייל אומגערופען ווערען מיט פילסודסקי'ס נאמען—געפעלט איהם נישט די דאזיגע ענגע, נישט שעהנע גאס.

אויב שוין יא א פילסודסקי-גאס אין לאדז, דארף דאס זיין א שעהנערע גאס, און דערצו וואלט זיך גיכער געאייגענט די קאנסטאנטינער-גאס און ביידע ציגעל-גאסען אלס אלטע גאס זאל טראגען דעם היסטארישען נאמען: 11. נאוועמבער.

ראטמ. וואיטאווירזקי (נ. פ. ר.) פאלעמיזירט מיט ראטמ. ליכטענשטיין און זאגט, אז ווען פוילען'ס בעסטע מענשען האבען זיך איינגעשטעלט און קאמף פאר פוילען'ס אומאפהענגיקייט, האט דער „בונד" זיך געגענגעשטעלט דער פוילישער בעפרייאונג. צוזאמען מיט די רוסישע רעוואלוציאנערען האט דער „בונד" געוואלט פערקאפען פוילען.

ער שיט נאך פעך און שוועבעל געגען די „באלשעוויסטיש-פריינדליכע" יודען, אויף וואס ראטמ. ליכטענשטיין האט איהם נאכדעם שארף אפגעענטפערט.

וויצע-פרעזידענט ד"ר וויעלינסקי גיט אנ'אביעקטיווע אפשאצונג פון פילסודסקי'ס איצטיגע ראל אין דער. אנפיהרונג פון דער הערשענדער פאליטיק אין פוילען, אפער—זאגט ד"ר וויעלינסקי—מיר קענען נישט פערמאכען די אויגען אויף פילסודסקי'ס אמאליגע רעוואלוציאנערע מארטירער-ראל אין פוילישען בעפרייאונגס-קאמף. דערפאר שטימט פ. פ. ס. פאר בעעהרען פילסודסקי'ן מיט'ן אגרופען א גאס אויף זיין נאמען.

ראטמ. מינצבערג (אגודה) גיט אפ אנ'ערקלערונג, אז דאס אגרופען אין לאדז גאסען אויף די נעמען פון פילסודסקי און 11. נאוועמבער איז ווערט צו בעגריסען וואס זיין פראקציע וועט אונטערשטיצען, דאנעגען וועט ער נישט אונטערשטיצען דעם פארשלאג אנצורופען א גאס אויפ'ן נאמען פון לימאנאווסקי'ן, ווייל דערמיט וויל די סאציאליסטישע מעהרהייט אין לאדז געבען אנ'אויסדרוק דעם כח פון איהר מאיאריטעט.

לאווניק פורטאל אטאקירט ראטמ. מינצבערג'ן פאר זיין ארויסטרעטען געגען אגרופען א גאס אויפן נאמען פון לימאנאווסקי. לאווניק פורטאל זעהט-אין דערין א פערזענליכע בעלעדיגונג פאר לימאנאווסקי'ן, וועלכער ווערט פערהייליגט דורכ'ן ארבייטער-פאלק.

ביי דער אפשטימונג איז מיט א מעהרהייט שטימען בעשלאסען געווארען די קאנסטאנטינער גאס אנצורופען מיט'ן נאמען 11, נאוועמבער, די וואכאדניא-גאס — יוזעף פילסודסקי, די אלעקסאנדער-גאס — באלעסלאוו לימאנאווסקי.

* * *

א ווייטערדיגע דיסקוסיע האט ארויסגערופען דער שניי וועגען די פארשריפטען מכח דער הויכקייט פון נייע הייזער אדער פון צוגעבויטע.

ראטמ. ביאלער און ראטמ. מארק פיין זענען ארויסגעטרעטען געגען דער איינפיהרונג פון די פארשריפטען, וועלכע זענען עלול איינגאנצען צוהאמען דעם בוי פון נייע הייזער דאס ווערט ממילא פערגרעסערן דעם דוחק אין דירות.

לאווניק איזדעמבסקי זאגט דערויף, אז בויען הייזער וועלען קענען נאר די. וואס וועלען קענען פערזיכערן פאר די וואוינונגען גענוג ליכט. איבריגענס, זענען די פארשריפטען א צוואנגס-זאך, דער מאגיסטראט איז אין דעם פאל נאר אנ'אויספיהרער פון א פרעזידענט-פעראָרדנונג. אין זיי פון דער פעראָרדנונג, טארען נישט געבויט ווערען קיין הייזער לויט דער ברייט פון דער גאס.

לכוף איז בנוגע האנדעלס- און ארבייטס-שעה'ן בעשלאסען געווארען, אז צוקערניעס און 1- און 2-ראנגיגע רעסטאראנען זאלען זיין אפען פון 7 פריה

דער גרויסער שניאור-אוועגד

ווען און וואו קומט ער פאר?

דאנערשטאג דעם 27. דעצעמבער קומט פאר אין זאל פולהארמאניע דער פייערליכער אוועגד לכבוד דעם גרויסען גאסט, דעם בערוהמטען דיכטער און שריפטשטעלער זלמן שניאור, וועלכער וויילט איצט אין פוילען. דעם יודישען העברעאישען לעזער איז דער נאמען שניאור זעהר גוט בעקאנט. שניאור ווערט איצט ביי אונז פערערעכענט פאר דעם צווייטען דיכטער נאך ביאליק'ן. ביאליק קאלען האט זיך אמאל אויסגעדריקט, אז נאך שניאור וועט פערנעמען נאך איהם זיין ארט אין אונזער ליטעראטור. גרויס איז די רשימה פון שניאור'ס שאפונגען, וועלכע פערנעמען א גאנץ בעדייטענדען ארט אין יעדער ביבליאטעק. אבער אויסער דעם פערמאגט דער דיכטער א גרויסע צאהל נייע שאפונגען, וועלכע האבען נאך די ליכטיגע שיין נישט געזעהען. שניאור'ס א ניי ליד, א נייע ערצעהלונג צי אין יודיש, אדער אין העברעאיש ווערט אויפגענומען דורך דיים בעסטען לייזער מיט אנ'אמת'ער פרייד. שניאור איז דער מייסטער נישט נאר פון ליד, נאר אויך פון דער סקיצע, נאוועלע, ערצעהלונג א. א. דעם יודישען לעזער איז שניאור בעקאנט פון זיינע יודישע לידער, וועלכע האבען שטענדיג פערנומען א חשוב'ען ארט צווישען אלע פעריאדישע אויסגאבען און זאמלונגען. זיין „א טויט" („כתבים פון א מטורף") האט אין זיין צייט ארויסגערופען גרויס אויפזעהן. שניאור'ס לידער זענען געווארען אמת'ע פאלקס-לידער, ווי זיינע „מארגערופקעס" א.א.

לעצטענס איז שניאור א שטענדיגער מיטארבייטער פון ניו-יארקער „פארווערטס", וואו ער פערעפענטליכט א גאנצע סעריע מייסטערהאפטע שילדערונגען פון אמאליגען יודישען שטעטעל מיט עטליכע צענדליג יאהר צוריק און ווילנא, זענען אבער אויך גלייכצייטיג אקטועל אין אונזער צייט. זיינע נאוועלען פון דער עפאפעע „לייבע הארבי", וועלכע ווערען איבערגעדרוקט אין פערשיעדענע צייטונגען אין אויסלאנד און אין פוילען ווערען געלייענט מיט א פערכאפטען אטעם.

די לאדזער יודישע געזעלשאפט וועט אזוי ארום האבען די געלעגענהייט צו בעקענען זיך מיט שניאור'ן ש„בעל פה" — דעם גלענצענדען מייסטער פון רעצוטאציע און דעקלאמאציע.

דער ערשטער ארויסטריט פון שניאור'ן אין פוילען איז דעם ווארשאווער ליטעראטען-פעראיין האט ארויסגערופען און דער דארטיגער פרעסע ענטציקונג און בעגייסטערונג.

שניאור בעהערשט פולשטענדיג די אוידיטאריע מיט זיינע פרעכטיגע הומאריסטישע עפיזאדען, וואס ער אילוסטרירט אזוי פארבינ און מאלעריש. זיינע רעציטאציעס זענען מייסטער-שטיק, זיינע פערשוינונגען קומען ביי איהם ארויס ווי לעבעדיג אויף דער עסטראדע און ער לאזט נישט פערלוירען געהן פון זיי די מינדעסטע תנועה, די מינדעסטע הויה.

עס איז דערום גאנץ פערשטענדליך די אומגעדולד, מיט וועלכער דאס יודישע לאדז ערווארט דעם שניאור-אוועגד, וועלכער וועט געוויס פערוואנדעלט ווערען אין א גרויסען יום-טוב פאר אונזער ליטעראטור.

ביז 12 ביינאכט; ראזורעס פון 9 פריה ביז 7 אוונד, נאר שבת ביז 9 אוונד און מינטאג ביז 4 נאכמיטאג. אויף די מערק זאל געהאנדעלט ווערען ביז 7 אוונד, יודישע וואורשט-געשעפטען פון 11 פריה ביז 11 אוונד.

קופּאָן № 188

אויף אומזיסטע יורידישע עצות.

דער פאזיצער פונ'ם דאזיגען קופאן קען בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ'ן יורי-קאנסול פון אונזער רעדאקציע.

גילטיג היינט מאנטאג, דעם 17. דעצעמבער פון 8—9 אוו.

דער 10-יעהריגער יובילעאום פון „הבימה"

ירושלים. (י.ט.א.) דער קאמיטעט צו פייערן דעם 10-יעהריגען יובילעאום פון „הבימה" האט פונאנדערגעשיקט העכער 2000 איינלאדונגען צו פערשידענע נאציאנאלע, קולטורעלע און קינסטלערישע אינסטיטוציעס, ווי אויך צו פערשידענע שריפטשטעלער און בעקאנטע פערזענליכקייטען אין אמעריקא, פוילען, סאוויעט-רוסלאנד, דייטשלאנד, עסטרייך, פראנקרייך, יוגאסלאוויען, איטאליען, ענגלאנד, לעטלאנד און האלאנד צו בעטייליגען זיך אין די יובילעאום-פייערונגען.

די אויפפיהרונג פון שלום-עליכם'ס „האוצר" אין בערקאוויטש'ס בעארבייטונג דורך דעם „הבימה"-אנסאמבל איז ענטוזיאסטיש אויפגענומען געווארען דורכ'ן פובליקום.

זענען איצט פרויען גליקליכער ווי אמאל?

איז די פרוי פון היינט גליקליכער פאר יענער, וואס האט געלעבט פאר אונז, יענע, וועמען מיר האבען גערופען באבע?

מאדאם דארא ראסעל, די פרוי פון דעם בעוואוסטען ענגלישען ראדיקאלען דענקער און געלעהרטען בערטראנד ראסעל, האט אין אנ'ארטיקעל אין ענגלישען זשורנאל „פארום" געענטפערט, אז זיכער איז די היינטיגע פרוי גליקליכער.

לויט איהר מיינונג האט די פרוי, דאס האט געלעבט אין אנפאנג פון 19-טען יאהרהונדערט, געמוזט דורכמאכען אלץ, וואס א קינד מאכט דורך, ווייל שוין פון די ערשטע שריט איהרע אין לעבען, האט זי געמוזט דורכמאכען דאס, וואס דער היינטיגער מענש קאן זיך גארנישט אויסמאלען, אז ער זאל עס קאנען דורכגעהן.

דער אויטאריטעט פון די עלטערן איז געווען דאס העכסטע, וואס דאס קינד האט זיך גמוזט אונטערווארפען. נישט בעסער איז געווען די לאגע פון מיידעל, וואס איז אויסגעוואקסען און געשטאנען אין שידוכים. דער ווילען פון איהרע עלטערן, ווי אויך געוויסע עקאנאמישע בעדינגונגען האבען געמאכט, אז זי זאל מוזען איינוויליגען צו לעבען מיט א מענשען, וועמען זי האט אין הארצען געקאנט זיכער האבען. און מען קאן זיך פארשטעלען, וואס פאר א לעבען די דאזיגע פרוי האט געפיהרט. זי איז געווען א שקלאפין.

עס איז נישט געווען מעגליך פאר דער אומפערהייראטער פרוי, זי זאל פיהרען בעקאנטשאפט מיט א מאן, מען האט איהר נישט געטארט זעהן אין דער געזעלשאפט פון פערהייראטע מענער. זען וואלט איהר פערשטיינערט דערפאר.

האט די אומפערהייראטע געמוזט אפלעבען אין איינזאמקייט, אין אומעט; און ווען זי האט שוין מעהר קיין כח נישט געהאט צו ארבייטען, האט זי געמוזט אנקומען צו צדקה.

אנדערש איז איצט די לאגע פון דער אומפערהייראטער. זי קאן זיך אויסקלייבען איהר ארבייט. זי קאן געהן וואו און מיט וועמען זי וויל, קיינער וועט איהר נישט נאכקוקען. און טאמער וויל עמיצער יא זיך אריינמישען אין איהרע אנגעלעגענהייטען, לאכט זי זיך אויס פון דעם, ווייל זי איז פריי, זי איז פון קיינעם נישט אפהענגיג.

די מאדערנע פרוי זוכט קודם כל נישט צו זיין פערשקלאפט צום מאן, און זי האט איהר מיטעל פאר דעם. זי זוכט זיך א פראפעסיע, זי געהט ארבייטען און ברענגט אריין אין הויז איהר טייל פאר די אויסגאבען. דער מאן קאן איהר דאן נישט בעהאנדלען גראב, ער מוז איהר רעספעקטירען. ווייל זי איז נישט אנגעוויזען אויף זיינע פערדינסטען.

כדי זי זאל געהן ארבייטען, מוז זי זיך אפזאגען פון קינדלען צו פיל. די מאדערנע פרוי זאגט צו איהר מאן: עס איז אמת, אז איך וויל דורכלעבען דאס געפיהל פון מוטערשאפט, אבער איך וויל נישט ווערען קיין שקלאף צו די קינדער. איך וויל נישט ווערען אפגעריסען פון לעבען און די מענשליכע אינטערעסען. איך וויל אויך געהן אין טעאטער, איך וויל אויך הערען א לעקציע. אבער ווען איך וועל האבען א האלבען טוץ קינדער, וועל איך זיין געבונדען הענט און פיס. דעריבער וויל איך נישט קינדלען א סך.

מיר פערשטעהען נישט, ווי גוט אונז איז. אין פערגלייך מיט אונזערע באבעס, ווייל מיר זענען געוואוינט צו דאס אלץ, וואס מיר האבען ארום זיך. מיר קאנען עס נאר בעגרייפען דאן, ווען מען נעמט ביי אונז צו די אלע גליקען. אט, למשל, איז בעקאנט, אז אין דער צייט פון דער רוסישער רעוואלוציע, ווען סטודענטען האבען געמוזט אליין פיהרען האלץ, כדי צו ווארימען די לאבאראטאריעס, וואו זיי האבען געארבייט, ווען זיי האבען אין קאלטע צימערען געמוזט האלטען אין די הענט אינסטרומענטען, וואס פלעגען ביי זיי אפפריהרען די פינגער, האבען זיי ערשט דאן אנגעפאנגען פערשטעהן, ווי גוט עס איז די מאדערנע ציוויליזאציע. זיי האבען ערשט דאן אנגעפאנגען אפשאצען דאס גרויסע גליק פון אונזער מאדערנעם לעבען. און נישט נאר די פון דער העכערער געזעלשאפט, אפילו אין פראסטען פאלק, צווישען די ברייטע פאלקס-מאסען, לעבט מען היינט פיל בעסער ווי אמאל.

אמאל, ווען עס האט אנגעשנייט אין דארף, האט דער פארמער אנגעהייצט דעם אויוועו און זיך אוועקגעלייגט שלאפען. ער האט טעג, וואכען, חדשים אפגעשלאפען. און דאס זעלבע איז געווען מיט דער גאנצער פאמיליע. זעלטען ווען מען איז ווינטער ארויס אויף דער גאס.

היינט צו טאג, ווען עס שנייט אן, נעמט זיך דער פארמער אפראמען א וועג, און די גאנצע פאמיליע איז פריי צו געהן וואוהין זיי ווילען, און געניסען אלע פערגעניגענס, וואס דער ווינטער קאן געבען. מען קלויבט זיך צוזאמען אין הויז פון א פריינד, מען הערט די ראדיא, מען טאנצט און מען זינגט און מען פערברענגט גאנץ אנגענעהם די צייט.

אונזערע באבעס האבען פון דעם נישט געוואוסט. פאר זיי איז דער ווינטער געווען א שטיק חושך.

אט אזוי איז עס אויף אלע געביטען פון לעבען. מיר לעבען גליקליכער פון די באבעס אונזערע האלט מאדאם ראסעל.

—ח—

פישעלע האָז אנטלויפען פון די „לאַנגע שרה"

און נעמט זיך איהר שוועסטער די „שעהנע טויבע"

פון די טראַגי-קאָמישע ראַבינאַט-מעשיות

אין דעם שטעטיל גלאָוונאָ—וואו עס הויבט זיך אן אינזער געשיכטע,—זענען געווען צוויי שוועסטער: שרה און טויבע. שרה איז געווען די עלטערע און טויבע איז געווען די יונגערע. די עלטערע שרה איז געווען לאם און מאוס, דאגעגען די יונגע טויבע איז געווען שעהן און גוט, ווי א טויב.

מן-הסתם איז געווען גאטס ווילען דערביי, אז די לאַנגע שוועסטער שרה זאל חתונה האבען מיט יאהרען צוריק מיט א געוויסען פישעל האַזע. פאר דעם פרייז, וואס זי איז געווען א בעלת-מום און מאוס, האט זי געטראגען אויף זיך דעם עול-פרנסה, איז געשטאנען אין געוועלב און געהארעוועט. דאגעגען ער, פישעל דער מאן, איז ארומגעגאנגען לעדיג. געפוצט זיך דאס קאפעלושעל, אפגעגלאנצט די שיכלעך און געפאשעט זיך אויפ'ן ווייב'ס „ראשטשאט".

טרעפט, אז מיט 3 יאהר צוריק כאפט זיך אויף אט דער פישעלע און אהן א „גוטען טאג" פערשוואינדעט ער פון שטוב ארויס. מ'האט איהם געזוכט אין גלאַוונאַ, אבער זיין געביין איז נישט געווען. דערביי האט מען זיך ארומגעזעהן, אז צוזאמען מיט פישעלען איז אויך נעלם געווארען זיין שוועגערין, דאס שעהנע מיידעל טויבע.

איז דאך די ברוך געווען פון אויבען-אויף!... א ראַמאַן... א פערלאזשעניש אויף זיין קאפ... און דאס שטעטעל איז געגאנגען אויף רעדלעך.

דאס פערלאזענע ווייבעל, די לאַנגע שרה, האט זיך טאקע גאנץ גוט אויסגעוויינט אויף דעם אומגליק, אבער די האפנונג צו האבען דעם מאן האט זי נישט אויפגעגעבען. דעם גלאַוונער רב האט זי נישט געלאָזט רוהען. בכן ער מוז איהר העלפען. דער רב האט גענעבען געקרעכצט, אויסגעזוכט א געזונגענע פען און אוועקגעשריבען בריוולעך צו די רבנים פון גאנץ פוילען. ער האט די מעשה צופויקט אין די צייטונגען, אבער גארנישט האט געהאָלפען. עס האט אויסגעזעהן, אז פישעל האזע איז נישט פערשוואונדען געווארען, נאר ער איז, רחמנא-לצלן, פערציקט געווארען פון ווילדע חיות.

אלזא, די געשיכטע מיט דעם גלאַווונער פויגעל פישעל האזע האט ענגעשפארט אומעטום, פונדעסטוועגען אבער איז א לאנגע צייט געווען שטיל ארום דעם. די לאַמע שרה אין גלאַוונאַ האט געוויינט אויף איהר עגונה'שאפט און געבעטן, געמוזט אויפגעבען דעם געדאנק נאכאמאל חתונה-צו האבען...

וואו איז אבער געווען פישעל האזע, און פארוואס האט מען איהם נישט געקענט אויסגעפונען?

דאס רעטעניש איז אויפגעקלערט געווארען אויף א גאנץ איינפאכען אופן, אבער מיט א לאנגער פערשפעטיגונג:

אזוי ווי דער גלאַוונער רב האט וועגען דעם תכשיט פונאנדערגעשיקט „שטעקבריף" צו אלע רבנים אין גאנץ פוילען, און די דאזיגע קארעספאנדענץ איז געגאנגען זעהר נישט-געאיילט, — איז צווישען אנדערע אנגעקומען אויך דער בריף צום אטוואצקער רב מיט א גרויסער פערשפעטיגונג.

דעם אטוואצקער רב האט די מעשה נישט געלאזט רוהען. ביי איהם אין דער כהלה איז יא עפעס דא א פישעל האזע, אבער לויט דער בעשרייבונג פון דעם גלאַוונער רב איז עס נישט דערזעלביגער: זיין פישעל האזע איז גאר א יוד מיט א לאנגער בארד, א לאנגעקלייזעטער, און לויט דעם גלאַוונער רב איז ער גאר א „נאלע בראדע", א פושע. עס, אזא פישעל האזע, ווי דעם אטוואצקער, קען מען נישט חושד זיין אין אזא מאוסע זאך—האט געקלערט דער אטוואצקער רב. איננאנצען אפלאזען דעם ענין האט דער אטוואצקער נישט געוואלט, ער האט זיך שטילערהייט נאכגעפרעגט וועגען דעם פישלען, אבער אהן פעולה. מיטאמאל האט דער רב זיך ענטשלאסען צו רופען דעם פישלען מיט דער לאנגער בארד און איהם זאגען וועגען זיין פערדאכט. דער יוד האט געלייקענט שטיין און ביין, ער וויים פון גארנישט...

ווערענדיג צוגעקוועטשט צו דער וואנד, האט דער פערשטעלטער פישעל האזע געמוזט צוזאגען דעם רב צו פערלאזען די מויד מיט די דריי קינדער און צוריקפאהרען צום ווייב אין גלאַוונאַ.

אזוי ארום איז פישעל האזע אונגעווארטעט צוריקגעקומען צו זיין ווייב שרה א בעוואקסענער, א געלייטערטער א פערענדערטער.

נישט בלויז דאס ווייב האט זיך געחידוש'ט צוליב זיין פלוצלינגען קומען, נאר דאס גאנצע שטעטעל איז געקומען אויף וואונדער... הכלל, גלאַוונאַ האט געהאט א סענסאציע, א פרייד וואס האט לאנג נישט אנגעהאלטען.

פישעל האזע האט ווידער ארויסגעווארפען פון זיך די בארד, געוואוינט מיט דער לאַמער שרה טכ-הכל 2 טעג, דערפאר ביי איהר צוגענומען אלץ וואס נאר געווען, און איז צוריקגעלאפען קיין אטוואצק צו זיין שוועגערין און קעפס ווייב טויבע, וועלכע ער האט די טעג געבראכט, צוזאמען מיט די דריי קינדער קיין גלאַוונאַ.

צוליב דער געשיכטע קאכט איצט אין גלאַוונאַ

טע.

לאדזער כראניק.

ווײַגען פערלענגערען די פאַטענטען מוז מען אפגעבען ביזעם נאר ביז׳ן 31 ד. ח.

(ג) ווי בעוואוסט פערקויפען שוין די פינאנץ-אמטען פאטענטען אויפ׳ן יאהר 1929. אנהויב יאנואר וועלען פארקומען קאנטראלען אין אלע לאדזער האנדעלס-אונטערנעהמונגען, וואו עס וועט פעסטגעשטעלט ווערען, אז עס איז נישטא קיין פאטענט אדער א צו קלײנער פאטענט, וועט דער אינהאבער פון דער אונטערנעהמונג צוגעצויגען ווערען צו שטראף-פעראנטווארטליכקייט.

פעריאָנען, וואס ווילען פערלענגערן זייערע פאטענטען אויף 1929, מוזען ביז׳ן 31. דעצעמבער איינשליסליך דער-לאנגען א מאטיווירטע בקשה אין דעם נעהענטען פינאנץ-אמט. שפעטערדיגע בקשות וועלען נישט בעריקזיכטיגט ווע-רען.

נאכט-דיזשורען אין די אפטייקען.

היינט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: א. מאניעוויטש, פאביאניצער 50; לאנדזינסקי, פעטריקאווער 164; סאלא-לעוויטש, פושעיאז 19; יאמביעלינסקי אנדזשעיא 26; זינדרעלעוויטש, פעטרי-קאווער 25; קאספערקעוויטש, זגערזשער 54; טראוסקא, בזשעזשינער 56.

פלענאר-זיצונג פון לאדזער קרן-היסוד-קאמיטעט.

מוצאי-שבת איז אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אונטער׳ן פארזיץ פון ה׳ מרחיב פארגעקומען א פלענאר-זיצונג פון הינגען „קרן-היסוד“-קאמיטעט. צוערשט האט ה׳ ב. וואקס אפגעגעבען א בעריכט פון דער זיצונג פון דירעקטאריום פון קה״י, וואס איז פארגעקומען די פערגאנגענע וואך אין ווארשא. דערויף איז אפגעגעבען געווא-רען א בעריכט וועגען גאנג פון קה״י-קאמפיין, וואס ווערט די לעצטע טעג ארורכגעפיהרט אין אונזער שטאט. עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז די אקציע אנטוויקעלט זיך נארמאל און אז די צאהל פריוויליגע זאמלער, פון וועל-כע עס איז אפהענגיג דער ערפאלג פון דער זאמלונג, האט זיך לעצטענס פער-גרעסערט מיט א פאר נייע חשוב׳ע עס-קנים. צולעצט איז בעשלאסען געווארען: 1) צו פערשטארקען די זאמלונג פון דעקלאראציעס לטובת דעם קרן היסוד אין די נאהנטסטע טעג. 2) ווענדען זיך צו אלע ציוניסטישע גרופירונגען זיי זאלען אין משך פון 7 טעג אדורכפיהרען די דעקלארירונג פון אלע מיטגלידער און אויסערדעם צושטעלען באלד די רשימות פון די חברים, וועלכע זענען זיך מתחייב אקטיוו אנטייל צו נעמען אין דער זאמעל-ארבייט. 3) איינארדנען קורצליך גרויסע אויפקלערונגס-פערזאמלונגען אין ראיאן פון גייער׳ס און שייבלער׳ס מארק און גרינדען ארטיגע קרן-היסוד-קאמי-סיעס, וועלכע וועלען אדורכפיהרען די בעשטייערונג פון דער דארטיגער יודי-שער בעפעלקערונג לטובת דעם ארץ-ישראל-אויפבוי-פאנד.

גרויסע קאנפערענץ פון די גמילת-חסדים-קאסעס אין לאדזער וואיעוואודזטווע

פערטרעטער פון „דזשוינט“ אין לאדז

(ג) נעכטען אוועגער איז אין לאקאל פון רעטונגס-קאמיטעט (שענקעוויטש 3/5) פארגעקומען א קאנפערענץ פון די גמילת-חסדים-קאסעס פון דער לאדזער וואיעוואודזטווא. עס זענען זיך צוגע-קומען די פארשטעהער פון 22 שטעט-לעך פון דער לאדזער פראווינץ.

צו דער קאנפערענץ זענען ספעציעל געקומען ה׳ י. גוטערמאן, דער פוילי-שער פערטרעטער פון „דזשאינט“, ווי אויך ד״ר סענאטאר, דער פערזענליכער בעקרעטאר פון ד״ר בערנארד קאהן פון בערלין.

דעם פארזיץ פון דער קאנפערענץ האט געפיהרט סענ. ש. בורזינער. און פרעזידיום איז חוץ די רעפרעזענטאנטען געזעסען אויך געוועזען ה׳ ב. וואקס.

דאס ערשטע ווארט האט בעקומען דער „דזשאינט“-פארשטעהער ה׳ גוטערמאן, וועלכער האט געגעבען אן אי-בערבליק איבער דער אלגעמיינער לאגע פון גמילת-חסדים-קאסעס, וואס זע-נען אין פוילען געשאפען געווארען ביי דער דירעקטער מיטהילף פון דזשאינט. ביי דער געלעגענהייט האט דער רעדנער דערמאנט א רייהע שטעט פון לאד-זער ראיאן, וואו עס ווערען נישט געהע-ריג ערפילט די התחייבות׳ן מצד די דארטיגע קאסעס לגבי דעם דזשאינט. דער צוועק פון דער קאנפערענץ איז צו קאארדינירען די ארבייט פון די גמילת-חסדים-קאסעס און זיי פעסטיגען אין אלע פרטים.

דערויף ווערען אויסגעהערט די בע-ריכטען פון די בעזונדערע שטעט און שטעטלעך. אומעטום איז דער גרינדונגס פאנד פאר די גמילת-חסדים-קאסעס צו-נויפגעשטעלט געווארען פון פריוואטע זאמלונגען; למשל, אין לענטשיץ איז צו דעם צוועק ארופגעלייגט געווארען א ספעציעלע בעשטייערונג אויפ׳ן שחיטה-געלד פאר גענז און הינער. אמת, או-מעטום האט דזשאינט בייגעטראגען זיין צושטייער בתורת הלואה, וואס דארף צוריקגעצאהלט ווערען אין ראטעס. צום ביישפיל בזשעזשין בעקלאגט זיך דע-רויף, אז זייער קאסע קאן נישט צוריק-צאהלען דעם דזשאינט די ראטעס, ווייל די ארימע בעלי-מלאכות גיבען צוריק רעגעלמעסיג די הלואה-סומעס אזוי, אז מען מוז זיי ווייטער געבען קרעדיט, אויב נישט וועלען זיי אונטערגעהן. די גמילת-חסדים איז זייער איינציגע רע-טונג, הגם א קנאפע. עס איז דעריבער געפאלען א פארשלאג, אז די הליאות, וואס דער „דזשאנט“ האט געגעבען די קאסעס אויף 5 יאהר און די ראטעס זע-ענן שוין צאהלבאר, זאלען פערלענגערט ווערען אויף 10 יאהר. ווייל אומעטום הערשט איצט א גרויסער קריזיס, ספע-ציעל שפירען די נויט די גרעסערע שטעטלעך. די דאזיגע שטעט האבען גע-פאדערט, מען זאל פערגרעסערן זייערע קרעדיטען.

אין אלגעמיין אנטוויקלען זיך די גמילת-חסדים-קאסעס גוט, בעקומען טיילווייז אויך סובסידיעס פון די מא-ניסטראטען און קהלות. זייערע ארמי-

צוגאב קאנטראל-פערזאמלונגען

היינט 9 פריה דארפען זיך שטעלען צו די צוגאב-קאנטראל-פערזאמלונגען אין לאקאל פון פ. ק. או. אויך נייע טאראנ-חע 81 די מאנסלייט פון די יאהרגענג 1887, 1888, 1890 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1901, און 1903, וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 1. 4. 6. 10. 12. 13. און 14. קאמיסאריאטען און וואס האבען זיך ביז איצט צוליב וועלכע ס׳איז סבות צו די קאנטראל-פערזאמלונגען נישט געשטעלט.

פון פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסט. ארגאניזאציע.

מארגען דינסטאג 8 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער אר-גאניזאציע (צעגעלניאנא 4) א פארלע-זונג און דער פוילישער שפראך פון ד״ר וו. פאלעק א.ד.ט.: „דער יוד פון שעקס-פיר“. דער אריינגאנג צו דער פארלעזונג איז פריי.

נעקראלאג

נעכטען איז אין עלטער פון 72 יאהר געשטארבען דער הינער פאבריקאנט נ״ע היים וואלף קאפעלושניק. דער פער-שטארבענער איז געווען א גרויסער בעל-צדקה און האט זיך אויסגעצייכענט מיט זיינע גוטע מידות. ער איז געווען א סאַ-זשעניצער חסיד און א מחותן פון מאר-זשיצער רבי׳ן. דער פערשטארבענער איז געווען פאפולער אויך מחוץ די חסיד׳ישע קרייזען און גענומען א טעטיגען אנטייל אין פילאנטראפישע אינסטיטוציעס, וועלכע ער האט אונטערשטיצט מיט דער ברייטער האנד.

די לויה קומט פאר היינט 12 פארמי-טאג פון טרויער-הויז קולינסקי 44.

ת. נ. צ. ב. ה.

ניפטראציע-אויסגאבען זענען מינימאלע. די הויפט-צרה איז נאר, וואס די הלואות פאר די ארימעלייט זענען צו קליין; זיי הויבען זיך אן פון 25 און ענדיגען זיך דערמיטענס ביי 100 זל. ביי אזעלכע געל-דער קאנען זיך מענשען פון מיטעל-שטאנד נישט העלפען, אונטערגליך צו האנדלען מעהר ווי מיט גרינצייג.

ה׳ גוטערמאן האט אלעמען געענט-פערט; ער האט צוגעזאגט די פאסטו-לאטען פון די שטעטלעך פאר-צושטעלען דער צענטראלע פון „דזשאינט“.

צום סוף איז אנגענומען געווארען א ענטשפרעכענדע רעזאלוציע.

„הערצער צו פערקויפען“ (איבערגוס)

פון ל. מלאך.

אין יודישען טעאטער ווערט געמאכט גרויסע הכנות צו דער אויפיהרונג פון דער פיעסע „הערצער צו פערקויפען“ (איבערגוס) פון ל. מלאך. די האנדלונג פון דער פיעסע קומט פאר אין ארגענ-טינע, בראזיליען, וואו דער פרויענהאנ-דעל איז אזוי שטארק אנטוויקעלט. ל. מלאך האט אליין געלעבט אין יענע לענ-דער, דערפאר האט ער אזוי בולט גע-שילדערט דעם שענדליכן שקלאפען האנ-דעל. די פיעסע האט אומעטום ארויסגע-גערופען א גרויסען אינטערעס. אין ווילנע, און ווארשע איז די פיעסע געשפילט געווארען ביי אויספערקויפטע הייזער.

זיך געפינען

אריגינעלער ראמאן פון דער נייער יודישער תקופה

פון י. ל. ליאווין

(פארטזעצונג).

ווייט אין מדבר, אין א פערוואָרפענער חורבה, האבען זיי געבראכט בערטע׳ן. מען האט איהר אויפגעבונדען, אריינגעזעצט אין מויל אביסעל שנאפס און זי איז געקומען צו זיך.

זי האט דערקענט מעדוועדיעוו׳ן און טשערטשינסקי׳ן. איהרע אויגען האבען געוומען ברענען און אין איהר גאנצען געזיכט איז נישט געווען קיין טראפען בלוט [illegible]

און מעדוועדיעוו, דער הויפט פון די רויטע שפיאָנען, האט אנגעהויבען רע-דען:

— דו גרויסע הויפט-ריכטערין פון די רויטע שפיאנען! ווער נאך ווייסט אזוי גוט, ווי דו, אז פון דער סאוויעטען-מאכט א[illegible] זעהר שווער אויסצובעהאל-טען? אונזערע אויגען זעהען זעהר, זעהר ווייט, [illegible] דעם גרויסען גייסט פון אונ-זער ניקאלאיען, ווען דו האסט ערמארדעט! דער גרויסער „טשעקא“ וועט דיך משפט׳ן פאר די אויגען פון דער גאנצער וועלט, און אט דער משפט איבער דער „הויפט-ריכטערין פון אונזער רויטער מלוכה“ וועט אנווארפען א שרעק און א טויט-ליטערניש אויף אלע פערעטער און בורזשואזע קאנטר-רעוואלוציאנערן. דו האסט געהאפט צו טרעפען זיך דא מיט דיין ברודער, דעם רויטען לייב, אבער ער שפא-צירט נאך דערווייל ארום אויף די קאווקאזער בערג. זאל ער זיך אביסעל אויסרו-הען פון זיינע חלומות, צו וועלען פערנעהמען דעם גרויסען ניקאלאי׳ס פלאץ, אדער צו שטעלען זיך געגען אונזער רויטער דיסציפלין, און נאכדעם וועט ער צוריק קו-מען העלפען בויען אונזער רויטע מלוכה, ווייל מיר מוזען איהם נאך האבען.

נאך אלעמען פערשטעהען מיר דאך, אז ער איז איצט דער איינציגער מאן, וואס פערשטעהט אונזער לאגע, אבער דו קענסט קיינמאל נישט האפען אויף עמ-צעס חסד. דיין חטא איז א צו גרויסער, אז דו זאלסט גארנישט פרובען עפעס צו טון. ווייל מיר געפינען אפילו דא אין מדבר אויך זעהר שטארק. אונזערע רויטע גע-פינען זיך איבעראל אויף שריט און טריט. דו וועסט דא זיין מיט אונז, ביז מיר וועלען געפינען די געלעגענהייט צו קריגען א שיף און אפפיהרען דיך אויפ׳ן ריכ-טיגען פלאץ, וואו דו בעלאנגסט.

בערטע האט גארנישט גערעדט. זי האט געוואוסט, אז איצט צו אנטלויפען פון זייערע הענט איז א זאך, וואס איז אוממעגליך, אפשר מיט חכמה און מיט דער הילף פון יודישען גאט, וועט זי זיך קענען ארויסדרעהען פון דער רויטער נעץ.

דריי טעג זענען אוועק און קיינער האט מיט איהר מעהר נישט גערעדט. שטיל פלעגט מען איהר אונטערטראגען דאס עסען, און ביי יעדען מאל, ווען זי האט געדארפט עסען, פלעגט ענטוועדער מעדוועדיעוו, אדער טשערטשינסקי, היטען, ווי זי עסט, ווייל זיי האבען מורא געהאט, טאמער וועט זי זיך אליין נעהמען דאס לעבען. א קשיא אויף א זשידאווקע!

איינמאל, ווען טשערטשינסקי האט איהר געהיט, ווי זי עסט, האט זי אנגע-הויבען צו רעדען:

— טשערטשינסקי! איך ווייס, אז איהר זייט אן׳אמת׳ער איבערגעגעבענער קאמוניסט, און איהר האט זיך פיל מאל אויסגעצייכענט, ווען איך בין געווען הויפט-ריכטערין, — זאגט מיר דעם אמת: גלויבט איהר ווירקליך, אז איך האב געשאסען דעם גרויסען ניקאלאיען, ווייל איך בין געווארען א פערעטערין צום גרויסען אי-דעאל?

ער האט אנגעשטעלט זיינע רויט-פאנאטישע אויגען און האט ארויסגערעדט:

— וואס מיינסטו דערמיט צו זאגען?

— איך וויל דיר זאגען אט וואס, חבר טשערטשינסקי! — האט זי אנגע-הויבען צו רעדען מיט איהר שעהנעם, צוציהענדען קול: — איך בין די זעלבע איבערגעגעבענע קאמוניסטין, ווי איהר אלע, און איך וועל לעבען, אבער אז ניקאלאי האט מיך מיט געוואלד געוואלט צווינגען צו ווערען זיין געליבטע, האב איך דאך געמוזט זיך פערטיידיגען. אמת, איך האב ליב געהאט ניקאלאי׳ס גרויסע אידעען, ניקאלאי׳ס גרויסע אויפטואונגען פאר דעם וועלט-פראלעטאריאט, אבער ווערען זיין „געליבטע“ האב איך בשום-אופן נישט געקענט. מען מוז דאך יענעם ליב האבען אלס „ווייב“, אויב מען וויל זיין מיט איהם פעראייניגען! איך האב דאך נישט גע-קענט אוועקגעבען מיין „איך“, אזוי ווי אן׳אויסגעלאסענע. און ווען איך וואלט עס דערצעהלט אין דער עפענטליכקייט, וואלט מען מיר סיי ווי נישט געגלויבט. האב איך דאס דערצעהלט מיין אייגענעם ברודער, האט ער דאס אויך נישט געוואלט גלויבען. ווייל ווער וועט עס וועלען גלויבען אויפ׳ן גרויסען גייסט אזא נידריגע טאט? אויסער מיין געהילפין, די בראווע יהודית קאפלאן, וועלכע האט געוואוסט דעם אמת.

טשערטשינסקי האט זיך פערטראכט. אין זיין הארץ האט זיך גענומען אריינ-גנב׳ענען א געדאנק: אפשר איז דאס אמת, וואס זי זאגט, און זי איז דאך אזא וואונדערבארע שעהנהייט, טשארר פאבערי!.. און ער האט געענטפערט אין א טאן, אין וועלכען עס איז געלעגען עטוואס חייכקייט:

— בעטקע, זאל שוין זיין, אז עס איז אמת אלץ, וואס דו האסט געזאגט, אבער ווער וועט עס קענען איבערצייגען? און בכלל, ווער וועט עס וואגען ארויס-צולאזען אין דער עפענטליכקייט אזא זאך און פערשוועכען דעם נאמען פון גרוי-סען ניקאלאיען, כאטש אפילו נאכ׳ן געזעץ איז עס נישט אזא גרויס פערברעכען

— אבער, חבר טשערטשינסקי! — האט זי מיט פייער גענומען טענה׳ן. — איז דאס רעכט, אז די רויטע מלוכה, וועלכע שטרעבט צו העלפען אלע אונטער-דריקטע פון דער גאנצער וועלט, זאל פערמשפט׳ן אן׳אייגענעם און אומשולדיגען צום טויט?!..

ער האט נישט געוואוסט, וואס צו ענטפערען. איהר שעהנקייט, איהר חכמה האבען אומבעמערקט געווירקט און א געדאנק האט איהם געשמייכעלט: „טשערטשינ-סקי! זיי נישט קיין פרא אדם! ווער ווייסט, אפשר אויס דאנקבארקייט וועט זי זיך נאך אמאל פעריבעבען אין דיר, טשארט פאבערי!“ און ס׳האט זיך איהם פארגעשטעלט, ווי ער פעט ביי אט דער שעהנהייט די האנט, און זי פאלט ארויף מיט שמחה אויף זיין האלז, און זי קושט איהם פון גרויס דאנקבארקייט. זיין גאנץ בלוט איז איהם אריין אין זיין פנים און אין דעם מאמענט האט ער אנגעהויבען פיהלען, ווי א בעסערער מענש.

— איך וועל זיך דורכרעדען מיט מעדוועדיעוו׳ן וועגען איין! — האט ער נאך א חיבשען נאכדענקען געענטפערט. — און דאס, וואס עס וועט נאר זיין אין מיין כח צו העלפען, וועל איך געוויס טון!

נאך אין דעם זעלבען אווענד האט ער איבערגעגעבען מעדוועדיעוו׳ן דעם גאנצען געשפרעך, וואס ער האט געהאט מיט בעטקע׳ן.

מעדוועדיעוו האט אויפמערקזאם אויסגעהערט און האט געזאגט

— איך גלויב, אז בעטקע האט דערצעהלט דעם אמת, ווייל איך ווייס, ווי שטארק דער גרויסער ניקאלאי האט געליבט איהר שוועסטער איזאבעלא, און זי, בעטקע, איז אזוי, געראטען אין איהר שוועסטער, פונקט ווי צוויי טראפענס וואסער איך בין זיכער, אז זי האט איהם געשאסען אין זעלבסטפערטיידיגונג, אבער וואס קומט ארויס דערפון? ווער וועט עס גלויבען? און אפילו אז מען זאל שוין גלוי-בען? וועט דער רויטער טריבונאל נישט וועלען הערען און זעהן. זיי וועלען איהר מוזען ברענגען אלס קרבן אויף דעם מזבח פון באלשעוויזם, נאר מען מוז גוט חוקר ודורש זיין, אויב זי איז נאך כאטש די זעלביגע איבערגעגעבענע „באלשעוויטשקע“, וועלען מיר אפשר זוכען א מיטעל, — און זי איז דאך אזא שעהנינקע! — האט ער בשעת מעשה א טראכט געטון. קך, טשארט פאבערי!

(דאס ווייטערע קומט)

דאנערשטאג ד. 27 דעצעמבער 8.30 אווענד קומט פאר אין „פילהארמאניע" (נארוטאוויטש 20)

א גרויסער פייערליכער אווענד

לכבוד דעם גרויסען גאסט, דעם פּאָ־ריהמטען, פאפולערען און באליבטען העברעאיש • יודישען דיכטער

ז. שניאור

פּראָגראַם: ערשטער טייל: רעד. י. אונער איינלייטונג און בעגריסונג, 2) דיכטער י. קאַצענעלסאָן: וועגען ז. שניאור, 3) ז. שניאור—„די שטרעמונגען אין דער ניי־העברעאישער און ניי־יודישער ליטעראַטור"—רעפּעראט וועגן דעם יודישן ליטעראַרישן שאַפען פאר די ל. צטע צענדליק יאָרן.

צווייטער טייל: 1) די בעריהמטע ארץ ישראל קינסטלערין מרים בערנשטיין־כהן וועט רעציטירען איניגע שאַפונגען פון דיכטער, 2) ז. שניאור—רעציטאַציעס און דעקלאַמאַציעס פון פאָלגענדע ווערק: 1) מ'שלאַגט חזירים (הומאָר, נאָוועלע), 2) בערג־לידער (פּאָעמאַ), 3) ארבייטער־לידער, 4) שבת'דיגער מוסר (הומאָר, נאָוועלע), 5) העבר. אויסגעוויילטע קלאַנג־לידער א.א.

בילעטען שוין צו בעקומען טעגליך ביי דער קאסע פון פילהארמאניע.

היינט פון לאַנג־ערוואַרטעטע פּרעמיערע!

פון דער גרעסטער און שענסטער פיעסע פון אונזערע בעליבטעסטע שוישפילער

מאלי פיקאָ און יעקב קאליר

מזרח און מערב

צום ערשטן מאל מיט דעם ערשטען גרויסען יודישען פילם מיט מאלי פיקאָ און יעקב קאליר. יודישע מע־לאָדיען זעהען ... צוגעפאסט צום אינהאלט פון בילד, אויסגעפיהרט דורכ'ן אָרקעסטער לייטונג ש. ביינגעלמאן

CAPITOL

Zawadzka róg Zachodniej

קאַפּיטאָל

זאוואדזקא 16 רוג זאכאָדניע

לעמשניצע

17 זגערסקא 17, טעל. 16-88.

אלערליי קראנקהייטען ווערען עמפאנגען דורך ספעציאליסט־דאקטוירים. פון 9 פריה ביז 6 אוונט.—מאחזוס. עלעקטריזאציע, טעקען־שטעלען, קינסטליכע מארגנאן־בעשטראלונגען אימפינגען

געגען שהאר לאחיין.

שוין ערשינען דאס בוך

די ענציקלעקינג פון דעם גרויסן שאטן

פון חיים יצחק בוניו.

אינהאלט: א) און וואו בין איך? ב) די קללה און י בכה ראהפכים, ד) צווי זייגערס. ה) יודען און יודענטים. ו) איינדנשמט ג. פינף געשטאלטען. ז) דער איינזאמער און זיין שאטען. ח) ד. טפלעקונג פונ'ם „אני מאמין!" ט) התגלות האדם. י) שרשים. יא) בריקען.

הויפט־פערקויף אין פערלאג א. גיטלין. פערקויף אין לאדז ביים מחבר, אלעיא קאָשציושקא 29, און אין אלע בוכהאנדלונגען.

„דבר"

עתון פועלי ארץ־ישראל

Tel-Aviv P. O. B. 199 תל־אביב ת. ד.

חשבון מיוחד בפ. ק. א. 191,300.

דמי החתימה לחודש — 10 זהוב.

לחברי תנועת א"י העובדת על כל אגפיה ומפלגותיה — ול„תרבות" — מוריה ומוסדותיה — הנחה. פרטים במרכזים.

היפאטעקען־געלד

צו ביליגע צינזען

אויף בערלינער הייזער

בעזאָרגט שנעל

Ch. Regenwetter

Berlin S. 14, Stallschreiber № 33

Telefon: Dönhoff 4337.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן

10־יעהריגען יובילעאום

פון צענטראלען סוחרים־ און פאבריקאנטען־פערבאנד אויף לאדזער וואיעוואדזטווא (פעטריקאווער 10) ערשיינט אין קורצען א אילוסטרירטער

יובילעאום־ אלמאנאך

(פראכט־אויסגאבע)

אונטער דער רעדאקציע פון י. אבערזשאנעק

אין דעם אלמאנאך געהט אריין א געשיכטליכער איבערבליק פון די 10 יאהר טעטיגקייט, אויך פאטאגראפיעס און אויטאביאגראפיעס פון די ערשטע רינדער, פערוואלטונגס־מיטגלידער פון די 10 יאהר, מיטגלידער פון די שידס־געריכט און שאצונגס־קאמיסיעס, אויך פון די מיטגלידער. וואס האבען פערדינסטען פאר'ן צענטראלען סוחרים־פעראיין.

אינפארמאציעס ערטיילט י. אבערזשאנעק אין די ביוראָ־שעהן.

„וו.י.ז.א." אל. קאשציושקי 21

מיטוואך ד. 19 ד. ח. 9 א זייגער אוונט קומט פאר

דער ערשטער עפענטליכער אויפטריט

פון דער העברעאישער סטודיע

בילעטען צום פרייז פון 1 זלאטי צו בעקומען ביים איינגאנג.

היינט ד. 17 ד. ח. עפענטליכער עקזאמען פון דער סטודיע. איינגאנג נאר געגן איינלאדונגען

סניף יבנה ע"י המזרחי בלודז.

דער סניף ביים היגען „מזרחי" עפענט אויף פון נייאהר אן אווענד־קורסען אין לאקאל פון „בית אולפנא" צעגעלניאנא 60 טעל. 76-46.

א) פאר די קינדער וואס לערנען אין די פאלקס־שולע, וועלכע קענען שוין לעזען און שרייבען העברעאיש, וועט אונענטגעלטליך אונטעריכטעט ווערען 1־טע גרופע: חומש, רש"י, נביאים, דינים, און די העברעאישע שפראך. 2־טע גרופע: חומש רש"י, נביאים, משנא, גמרא שולחן ערוך און העברעאיש. ב) גלייכצייטיג ווערען געעפענט קורסען פאר דערוואקסענע, וועלכע ווילען זיך פערפאלקומען אי'ן העברעאיש, פויליש און מאטעמאטיק, און אויב ס'וועט זיך בילדען א גרופע, וועלכע גרייטען זיך צו אלס חלוצים צו פאהרען קיין ארץ־ישראל — אויך ענגליש. די קורסען וועלען געלייטעט ווערען דורך בעקאנטע פעדאגאגען אין רעליגיעז נאציאנאלען גייסט. איינשרייבונגען נעמט אן דאס סעקרעטאר'אט יעדען טאג פון 4 ביז 7 נאכמיטאג פון היינט זונטאג דעם 16 דעצעמבער. וכל הקודם זכה!

Zjednoczone Fabryki Maszyn

„UNIA"

dawn. C. Plumwe i Syn, Sp. Akc

BYDGOSZCZ-WILCZAK

די עלטסטע אין פוילען ספעציאל־מאשינען־פאבריק

ליפערט אלס ספעציאליטעט:

קאמפלעטע איינריכטונגען פאר האלץ־בעארבייטונג.

מיט אנפראגען זיך צו ווענדען צום פערטרעטער:

Inżynier G. Praszkier,

Łódź, Zawadzka 16a

Tel. 27-52

וויכטיג פאר דאמען!

מאכע איך די עלעגאנטסטע דאמען־היטע נאך דער לעצטער פאריזער מאדע און די עלטעסטע היטע איבער־ארבייטע איך אויף גאנצליך ניי. געדענקט די אדרעס:

פאר נאר 2,50 זל.

3 זאוואדזקא 23

אין הויף. 2־טען איינגאנג, לינקס פארטער.

פערזעהען מיט די שעהנסטע מאדעלען פון דער לעצטער נייהייט און א שעהנער אויסוואהל פון פערשידענע פערטיגע היטען אויף לאגער.

„TOLA"

Story i kapy FILET i etaminowe

wykonywa wikwintnie i gustownie

Blajwajs, Zawadzka 27, od 6 p.p.

עלטסטער פעלדשער

מ. ראזענצווייג

29 ווסכאדניא 29

טעל. 79-48.

OBRAZY

okazyjnie tanio do sprzedania.

Wiadomość Piotrkowska № 238,

w podwórzu, parter, m. 7.

Zagubiono

weksel na sumę Zł. 150.— wystawca Izydor Kac, Tczew, Podgórna 1 na zlecenie B. Sztarka, płatny d. 20.XII. 1928. Weksel powyższy unieważniam Gelbard, Brzeziny 6980

א פעהיגער אינטעליגענטער יונגערמאן

זוכט וועלכע ס'איז ארבייט פאר א מינימאלען געהאלט. צו ערפאהרען אין אדמינ. פון לאדזער טאגעבלאט פאר „פ" 6977

אל תתהלל ביום מחר

כי לא תדע מה ילד יום.

לייג נישט אפ אויף מארגען

נאר אז דו דארפסט ערלעדיגען סאנדזשווע זאכען זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא

17 פיעטריקאווער 52 זאכאדניא 52 17

וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאפט געשריבען לוי'ט אוסטאוו אלערליי בישטים, קלאיזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, ציווילע און קארנע אפאזיציעס, אדוואלאניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אור־שאנד־ראזיעמטשי, וועגן פעסער אין קאמיסאריאט־רושאנדו און אלע פאליצי־בעצירקען, אקטען אינטערציועס, אקצען דא־ראווי, נעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך איבער־זעצונגען אין אלע שפראכען. ספעציאליסט אין שותפות־אקטען. מיט אכטונג

י. מאנעלא רעכט־קאנסולענט

פוילישע שפראך

ווערט ערלערנט גרינדליך דורך א קורצער צייט ... 29 ...

פאפיער און שרייב־ מאטעריאלען־געשעפט

דרוקעריי, ליניר־אנשטאלט און בוכבינדעריי

פאבריק פון האנדעלס • ביכער און פאפיר • אויסארבייטונגען

S. Hamburski, Łódź

עקזיסטירט פון — 1897 —

פיעטריקאווער — 42 — טעלעפ. 2־30

עמפפעהלט: האנדעלס־ביכער, שעמאטען (ספעציאל־ביכער) פאבריקס־ביכער און פערמולארען לויט די נייעסטע מוסטערן. — אלע ארט דרוק־ארבייט ווערען עסטעטיש און קינסטלעריש אויסגעפערטיגט.

אויפ'ן וואונש אפערטען.

מעכאנישע שלאסעריי און שמיעדעריי

J. Reder, Łódź

Konstantynowska 11 róg Zachodniej

נעהם אן פערשידענע מאשינען־רעפאראטורען ווי צופאסען פער־שידענע מאשינען־טיילען. און אויסגענישע שוויסונגען.

שנעל און ביליג!

בעם.: פריוואט־וואוינונג גדאנסקא 20 וו. 17.

דרוקזאכן

אלערליי

ווערען שנעל, און פראמפט אין דער פיינסטער אויס־פיהרונג און די מאדערנסטע שריפט אויסגעפערטיגט.

מעלעפסידרעס (מארעס־אנצייגען) ווערען אין פערלויף פון 2 שעה געדרוקט און אויסגעקלעפט איבער דער גאנצער שטאט.

בוכדרוקעריי

ע. און מ. האמבורסקי

פיעטריקאווער 16, טעל. 47.

לעזט און אבאנירט

— דאס —

לאדזער טאגעבלאט

אבאנעמענטס־פרייז: פאר א חודש אין פוילען 5 זל., אין פראווינץ און בעל־גיען 20 גראשן, אין אנדערע לענדער — 1,25 דאלאר.

אנאנסען־פרייז: פאר א מיליטעטער־שורה פארן טעקסט 18 גראשן, פריוואטע 24 ... אין טעקסט 45 גר., פריוואטע 60 גר., נעקראלאגען 21 גר., פריוואטע 18 גר. פאר אויסלענדישע אנאנסען 100% טייערער. אויסער דער שאבאס — מיט 50% טייערער. פון די פרעמדע ווערט נישט ...

Redaktor-wydawca E. Hamburski

Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 16.